

ВІСНИК

VI S N Y K

THE HERALD



судпільно ~ політичний місячник

РІК XXVIII, Ч. 10 (306)
YEAR XXVIII, № 10 (306)

ЖОВТЕНЬ 1974
OCTOBER 1974

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Степан Бандера — Московський імперіалізм і комунізм — дві форми одного ворога	1
Юрій Липа — Тризуб	1
Б. Озерський — У полоні чужих формул	2
С. М. Горак — Акт 30 червня 1941 року оправданий історією	5
Алла Коссовська — Марш героїнь Кінгіру	8
Ігор Дябога — ЗСА — „Вотергейт”, ССРСР — терор	9
В. С-ко — Інструмент світового миру	11
З архівів КПСС	13
Вол. Савчак — „Дніпровська мафія”	14
Леонід Полтава — Мовна війна	16
Людмила Мойсєєва — Хто був С. Степ- няк - Кравчинський	18
В. Д. — Маячення советського історика	20
М. Кушнір — Американська масова культура і українська діаспора	21
В. Я. — Советсько-китайська війна та розпад ССРСР	24
Ів. Левадний — Байрон і Мазепа	28
А. Демусь — Українські виступи на ЕКСПО-74	30
Х р о н і к а	32

ВІСНИК

У 15-РІЧЧЯ ТРАГІЧНОЇ СМЕРТИ

С. Бандера

Московський імперіялізм і комунізм — дві форми одного ворога

Визвольна боротьба України, яку веде націоналістичний, революційний рух, спрямована однаково проти відкритого московського імперіялізму та інтернаціоналізму та інтернаціонального комунізму, як двох форм, у яких діє один ворог — Москва.

Імперіялізм російського народу — це явище історичного порядку, що міняє свої форми та методи дії, але в своїй істоті залишається незмінним. Його суттю є беззастанне намагання підкорювати собі інші народи та за рахунок їхнього визиску й знищення постійно збільшувати свою силу, засяг свого володіння, розрієт московської нації та її імперії. Цей імперіялізм виступає раз відкрито, як сила і дія Росії, раз у прихованій, замаскованій формі.

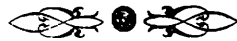
Комунізм — це тепер найважливіша форма закантуреного московського імперіялізму. Не дивлячись на неросійське походження комуністичної доктрини, комунізм став фактичним інструментом московського імперіялізму, одною з головних форм і головним засобом його замаскованого вияву і дії. Це стосується не тільки до большевизму, себто до явно російського, але так само й до інтернаціонального комунізму.

Розрізнення в нашій боротьбі окремих форм одного й того ж самого ворога потрібне з огляду на різнобічну його дію та створювані таким чином окремі фронти. Відкритий московський імперіялізм діє проти самостійности Укра-

їни не тільки у формі большевизму, а теж як антикомуністичний російський імперіялізм. Головний фронт проти першого з них є на Рідних Землях, а проти другого покищо тільки на чужині. Але в майбутньому ця ситуація може змінитися й обидва фронти відкритого московського імперіялізму можуть стати рівнорядними. Антикомуністичний імперіялізм Москви може прийти на зміну большевизмові.

Інтернаціональний комунізм не обмежується до обшину большевицького панування. Він діє по цілому світі, серед різних народів, і під тим оглядом є світовим явищем. При тому він стоїть на послугах московського імперіялізму, в большевизмі має свою основну, випадову базу, з Москви дієтас постійне підживлювання. Для українського визвольного руху, як і для інших протибольшевицьких сил інтернаціональний комунізм творить додаткові фронти побіч большевицького, відкриваючи ворожі дії з багатьох інших сторін. Тому фронтові проти інтернаціонального комунізму мусимо відвести окреме місце в нашій боротьбі.

Розділ з опрацьованої Степаном Вандерою статті „Перспективи української національно-визвольної революції“, підписаний псевдом Вуйлихо.



Юрій Лука

Тризуб

Всуперез Азії і всуперез зимній Европі

Впертість, як кров, пливе в жилах людей цих міцних, тяжкостопих,

Світиться знаком Тризуба уся ця земля.

Горнами горними воль розпаляється знак цей,

І все страшніший, велизний, палюгий

Сходить над краєм, як дивна планета.

Б. Озерський

У ПОЛОНІ ЧУЖИХ ФОРМУЛ

Тема, що її порушуємо, не нова. Уточнення, які хочемо зробити, необхідні. Ми зчаста опиняємося у полоні чужих, а то й ворожих нам політичних термінів та формул, що шкодять нашій визвольній пропаганді й інформації. Не тільки в західній пресі, але часто і в українській зустрічаємо недоречності, помилкову політичну термінологію стосовно російської імперії, москалів, ССРСР, комунізму, советизму і т.п.

Почнемо з першого скраю прикладу: „Совети окупуєть Україну, Україна під советами”. . . Совети — це „ради”. Советський народ, „советські люди” . . . Насправді все це абсурд. Ніякі совети не окупуєть Україну, Україна не під советами, а Україну окупуєть москалі, Україна — під московським ярмом . . .

Або термін „підсоветська преса,” до якої зараховують „Правду”, „Комуніст України”, „Радянську Україну” й усю макулятуру київських квіслінгів. Це ніяка підсоветська преса, але це урядова советська преса. Це російська, друкована звульгаризованою русицизмами українською мовою імперіяльна преса. . . Підсоветська преса це, наприклад, підпільний „Український Вісник”, але не „Комуніст України”.

Термін „советський” не можна перекладати українською мовою на „радянський.” Чужа, ворожа нам російсько-комуністична система накинена Україні повинна носити назву її творця — москалів. „Україно, моя радянська” Шелеста — це може квіслінгівська „Україна”, московських губернаторів, бо „радянська”, правильно советська Україна не є ніяка Україна. Існує *українська* Україна, традиційна, тисячолітня, національна, Україна княжа, козацька, упівська, християнська, „затоплених дзвонів”, св. Покрови, Космача, св. Софії і Києво-Печерської Лаври, св. Юра, Україна Шевченка, Лесі Українки, Україна Нескорених, Україна Чупринки, Петлюри, Україна Гетьманів, Україна — „моя молитва . . . моя розпука вікова” . . . , Україна Мороза. „Сонячна червінь, важка чорнота — твої барви (вигнуті вії летючих тополь — твоя пісня), сплетені берла трирогих

богів — твої знаки (сивого степу нічне шепотіння — молитва), сонячний присок на синьому небі — знамено”. „Яку це ви *самостійну* Україну маєте на увазі, коли пишете: „Хай мовчать Америки й Росії”? . . . Маю я святе синівське право з матір'ю побути на самоті” . . . — Симоненко спокійно відповів на це: „У МЕНЕ УКРАЇНА ОДНА. Якщо автор записки знає другу — хай скаже. Будемо вибирати” . . . Отже, тією *однією* Україною напевно не є советська.

Ми повинні вживати також термін ССРСР, а не СРСР. Ніякі ради в Україні голосу не мають, не ради окупуєть Україну, не ради мають владу, а російська компартія, російський КГБ, російська нація, москалі, що їх біля дев'яти мільйонів насаджено в Україну. При чому тут Україна під советами? — Україна під москалями!

Цікаво, що на Заході не американізують і не германізують терміну советський. Наприклад, по-англійськи маємо „совет”, по-німецьки теж, і не перекладено цього слова англійським чи французьким терміном. На Заході, побоюючись „образити” російський народ, пишуть „советський імперіялізм”, щоб зв'язати його з державно-устроєвою формою, а не з нацією, як носієм імперіялізму. Мало того, вину за російський імперіялізм перекидають часто, принаймні частинно на інші нації чи їхніх квіслінгів, бо в ССРСР крім москалів більше як половина населення — поневолені нації. І є їх квіслінги, але ніхто за Квіслінга в Норвегії не обвинувачував норвезької нації і не уважав її співвідповідальною за німецький імперіялізм Гітлера. Катерина II була німкеня, але була також російською імперіялісткою, глибоко вріши в російський ґрунт. Айзенгауер був німецького роду, а британська династія є ганноверського походження. Ніколи ніхто не вживав терміну коммонвелтський імперіялізм, хоч Коммонвелт був і є добровільною спільнотою народів, але завжди — англійський. Чому, коли ССРСР не є ніякий союз республік, але є тюрмою народів, терміном „советський” нама-

гаються перенести співвідповідальність за імперіялізм москалів на інші — поневолені народи, бо, наприклад, Гречко є українського походження, а Сталін був грузинського... Суть у тому, кому квіслінги служать, *зий* імперіялізм захищають, зрадивши власну націю. Характеристично, що англійський чи французький імперіялізм пов'язують на Заході не з системою демократичною, республіканською або монархічною, а з нацією. Про французький імперіялізм в Альжирі була мова, а не про французький республіканський чи демократичний. Тільки у відношенні до москалів імперіялізм намагаються зв'язувати не з нацією, а з системою то царською, то советською. мовляв, якщо прийдуть до влади російські демократи, то його не буде. Але т. зв. демократ, ославлюваний на Заході Керенський, був теж імперіялістом. І нині чи не є, наприклад, білоемігрантський НТС такий же імперіялістичний як КПСС?!

Немає ніяких підстав не називати російського імперіялізму поіменно, вказуючи на його історичне джерело. За німецький імперіялізм гітлерівського чи кайзерівського типу платив німецький нарід своєю територією, репараціями, контрибуціями...

Недоцільно писати також „імперіялізм Москви” чи „імперіялізм Кремлю”, бо це звучить засяг відповідальності. Не кажуть ніколи імперіялізм Лондону, Парижу, Білого Дому чи Капітолю! Чому не називати російського імперіялізму на його ім'я? Нас висміяли б, якщо б Уганду, Мальту, Північну Ірландію чи Індію робили ми співвідповідальними за англійський імперіялізм. Але буває, що за російський імперіялізм дехто на Заході робить співвідповідальними поневолені народи.

Не вважаємо правильним заступати формулу „російський імперіялізм” комуністичним, так, наче перед комунізмом не було російського імперіялізму. Характеристично, що нікому не прийшло на думку назвати французький чи англійський імперіялізм в Альжирі чи Індії демократичним тому, що в „метрополіях” був і є лад парламентарної демократії! Є можливим вживати формули „російський комуністичний” чи „советсько-російський імперіялізм” на окреслення *сугасної* панівної форми російського імперіялізму, але — пригадаймо, що

досі ніколи не вживалося, наприклад, англійський феодалний чи французький демократичний імперіялізм, щоб підкреслити державно-політичний чи соціально-політичний на *той час* лад даної „метрополії”. Будучи парламентарною демократією, Англія була найбільшою імперією світу, однак, ніколи не вживалося формули „демократичний імперіялізм”, але — англійський... Це пов'язане частинно з мітом про „богобоязливих” москалів, що ні в чому не винні, а винні лише царі, і то не російського походження, — винні лише большевики, так, начебто вони не вирости з російського народу і не мали підтримки народу. Дійсно вибраний, усіми жалуваний, оплакуваний народ! На чужі мови треба перекладати „російський імперіялізм”, а не „московський”, бо останній термін зв'язує імперіялізм зі столицею, з містом, а не з нацією...

Немає сумніву, що комунізм могутньо скрипив, як форма, як облудна ідеологія, як візія світової революції пролетаріату російський імперіялізм, ставши його модерною формою. Наш фронт скерований водночас і проти комуністичної системи, і проти російського імперіялізму. Большевизм — це синтез російського імперіялізму і комунізму, яка піднесла до зеніту російський варварський історичний імперіялізм, нав'язуючи до притаманних колективістичних, отарних первнів у духовості російської нації.

Підкреслимо, що наш фронт є водночас антиросійський і антикомуністичний, бо комунізм це по суті антиукраїнська ідеологія і спосіб життя, являючися одночасно формою російського імперіялізму.

Рекапітулюючи, хочемо ствердити, що немає советської окупації України, а є російська окупація. Не якийсь фантом „совети”, якісь „ради”, але реальні люди — москалі окупуєть поневолені країни!

Невірно зв'язувати російський імперіялізм виключно з якоюсь системою правління, з якоюсь групою чи клікою людей, а не з нацією, і так його окреслювати — як царський, советський чи комуністичний, а не прямо російський, як це було чи є у відношенні до німецького, англійського, французького, голландського і інших імперіялізмів. Англія — пригадаємо — мала абсолютистичну монархію, мала

теж Кромвеля, який послав короля на ешафот, але водночас вогнем і мечем здавив повстання в Ірландії, і ніхто не збирався специфікувати імперіялізму англійського, як не імперіялізму нації, але, напр., монархічного чи кромвелівського. Проте, стосовно Росії ситуація завжди інша: винні режим царів, комуністів або різнонаціональна кліка, а тільки не російська нація! А втім, Мавнтбатген (з німецького Баттенберг), принц Единбурзький чи його дядько, віце-король Індії — німецького роду, а його батько ще з прізвищем Баттенберг був британським міністром війни безпосередньо перед вибухом Першої світової війни, або Айзенгавер — німецького роду чи принц Бернард голландський — теж німецького походження, лорд Дізраелі жидівського роду — один з найвизначніших творців британської імперії — репрезентують Англію, ЗСА, Голландію, а не націю свого походження. Чи за імперіялізм нації, якій вони служили, відповідає нація їх походження, чи нація, імперію якої вони розбудували?! За лорда Біконсфілда не відповідають жиди, а за Сталіна... грузини! За Гречка, зрусифікованого малороса, російського імперіяліста мають відповідати українці, хоч він вірний собака імперії і винищувач в інтересі Росії наших Нескорених!? І за Катерину II, яка знищила нашу Січ, мають відповідати німці, а не москалі, інтерес яких вона захищала?! Під Танненбергом з одного боку стояв німецький патріот Гінденбург, а з російського боку генерал Ренненкампф — росіянин німецького роду!

Якесь русофільська пошесть шириться в світі. Не віднині. Принаймні ми не даймо взяти себе в її полон!

Є російський імперіялізм, є імперіялізм російської нації, за який вона несе відповідальність так само, як за кожний імперіялізм досі ніс відповідальність кожний народ, який мав імперію або намагався її творити.

Носіями імперіялізму є завжди ті чи інші нації! І немає винятку для якоїсь „вибраної“ російської нації — найбільш імперіялістичної в історії! І за російський імперіялізм несе відповідальність вона з усіма наслідками!



XVII З'їзд ООЧСУ

2 – 3 листопада 1974 р.

ГОТЕЛЬ КОММОДОР
42 вул. — Лексингтон Езвенно
Нью Йорк

ПРОГРАМА

СУБОТА, XI-2-1974

1. Реєстрація делегатів — 8:30 ранку
2. Відкриття З'їзду — Молитва — 10 год.
3. Вибір Президії З'їзду
4. Схвалення протоколу 16 З'їзду
5. Затвердження Порядку Наряд
6. Вибір Комісій:
Мандатної, Номінаційної, Резолюційної, Пресово-інформаційної, Господарчо-фінансової, Статуткової
7. Звіти про працю: а) ГУ ООЧСУ; б) Організаційного Суду; в) Контрольної Комісії
8. Звідомлення Мандатної Комісії

Перерва

9. Дискусія над звітами
10. Висновки — Удільнення абсолюторії
Головній Управі ООЧСУ

Година 7:30 вечора
ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ — БЕНКЕТ
Привіти Організації
Мистецька програма

НЕДІЛЯ, XI-3-1974

1. Звіти Комісій — 9 год. ранку
2. Дискусія над звітами
3. Схвалення Резолюцій
4. Затвердження бюджету ГУ ООЧСУ на 1974-1977 рр.
5. Доповідь: „Україна і ми” — І. Вовчук
6. Доповідь ОЖ ОЧСУ
7. Вибори Керівних Органів ООЧСУ: а) Головної Управи; б) Організаційного Суду; в) Контрольної Комісії
8. Побажання
9. Закриття З'їзду.

За ГУ ООЧСУ:

І. Вовчук
голова

В. Левенець
секретар

С. М. Горак

Акт 30 червня 1941 року оправданий історією

В загальній періодизації новітньої історії Європи Французька революція кінця XVIII стор. є початком нової епохи, яку історики називають добою націоналізму. З того часу націоналізм відмічає своє народження, поширення по цілій Європі, а відтак і по цілому світі. Ідея самостійної нації домінує над усіма іншими філософсько-соціальними течіями і, не зважаючи на різні відхилення та територіяльні маніфестації, її сила в наші часи є силою, що формує події на всіх континентах. В той час відмічаємо занепад династичних імперій і кінець колоніалізму, які впали під тиском націоналізму.

Символіка націоналізму, сила апелю, містика, що сягає давніх історичних первнів, та переконливість аргументації породжують різні інтерпретації від прихильних до крайньо ворожих. Націоналізм може бути і бував демократичним, тоталітарним, прогресивним, реакційним. Вже ця зрізничкованість проявів виключає всіляке намагання спрощеної ідентифікації, і в цьому політичні теоретики згодні. Неможливо також визначити, коли і де починається формування націоналістичного світогляду, як далеко він проникає в усі інші ідеології і на яких етапах завершується. В цих обставинах слід погодитися з тезою, що націоналізм в принципі є індивідуальним явищем, як індивідуальною є сама людина. Це не молох спрощеного моністичного комунізму, який в своїй основі виключає зрізничкованість і стремить у своїй суті до поверховності зрівняння. Шаблонність думки, проявів та дій не є притаманними націоналізмові, і ті, що в минулому пробували силою насадити виключно свій вид націоналізму на дані народи і землі — починаючи від Наполеона, а кінчаючи Гітлером — скоро знайшли свій кінець, доказуючи цим, що плюралістичність та многогранність націоналізму не є тільки науковою формою, але й історичною дійсністю.

На такому історичному тлі вириває також суть та індивідуальність українського націоналізму, який, входячи в загальну історію націоналізму, не зостався та й не зостався без сво-

єї окремішности.

В умовинах бездержавности український націоналізм став історичною konieczністю, без якої культурний, економічний і соціальний прогрес народу ставав неможливістю. Ніколи не було в інтересі Москви чи Варшави забезпечити для українців можливість повного інтелектуального та економічного розвитку і необмеженого користування природними добрими землями України. Навпаки, бажання ворога наживатися добрими України фактично виключало всяку турботу за долю народу, який проживав на тій землі тисячі літ. Економічна експлуатація можлива тільки в тих випадках, коли даний поневолений народ стоїть на нижчому культурному рівні, а звідси і необхідність для окупанта поборювати всі прояви загального національного розвитку, який силою свого спрямування та потреб у свою чергу намагається ліквідувати власні недотягнення, щоб тим усунути чужого визискувача.

Саме в такій ситуації Україна опинилася після занепаду Козацької Держави і поділу українських земель між сусідами потугами.

Для ілюстрації проблеми і зрозуміння самої тези тут коментарі історика. Наталія Полонська-Василенко в кінцевому розділі своєї монументальної „Історії України” (т. I), залишаючи першу половину XVII ст., ставить перед читачем такий образ доби: „Український народ піднісся на недосяжну височінь. І що глибше усвідомляв він своє економічне багатство, духову велич, то гостріше відчував контраст між цим піднесенням і національним пригніченням. Йому бракувало свободи власної держави”.

У системі історичних порівнянь український народ опинився знову в дещо подібному положенні на початку XX ст. Так як перше пробудження завершилося великим козацьким зривом та створенням Козацької Держави, так і друге відродження відмічає відновлення української державности в 1918 році. Згадана вже тут історична konieczність для появи націоналізму збігається з нашою втратою національної свободи і державности саме внаслідок відсутности на-

знайшла форму для свого збереження спершу в рідках Української Військової Організації, а відтак в ширших політично оформлених рамках із сільною ідеологічною базою — в Організації

Українських Націоналістів.

Народившись з ран народу, український націоналізм не міг бути іншим як народнім, демократичним, визвольним в умовах поневолення і історично оправданним, зважаючи на загальний настрій світової історії, на обрив якій вже в той час визначався кінець імперіалістичним затиєм.

Не дїкавши належної підтримки та зрозуміння в демократичному світі і переживши

всі страхоти комунізму, український визвольний рух тільки в націоналістичній формі мав вигляд на успіх. І дійсно, незабаром історія

доказала вірність такого розуміння вимог часу. Друга світова війна, німецька окупація, воровість націоналізму та комунізму до ідеї самостійної України, мілітарно-політичний поділ світу

на два блоки створили на Україні ситуацію, в якій тільки ОУН отримала своє існування та виявила здібність діяти навіть у найбільш несприятливих обставинах.

Фактом є, що інші українські політичні партії в роках війни не виправдали себе, не зрозуміли положення і не спромоглися міряти себе до завдань часу та обставин. Те, що виглядало для інших українських партій мрією і бажанням, було здійснюване націоналістами навіть

тоді, коли інші партії радше перешкоджали, як помагає. До тієї „категорії“ великих подій належить Акт відновлення української державності 30-го червня 1941 року, рішення ОУН у вересні 1941 року перевернути адміністрацію на низах у свої руки та продовжувати започатковану українським урядом працю, мати можливість зброю і вишколювати кадри для визвольної боротьби, організації УПА в жовтні 1942 р.,

переведення в листопаді 1943 р. Конференції Лиги Європи та Азії і ініціатива створення Української Головної Визвольної Ради весною 1944 р., яка почала діяти як український революційний парламент.

Всі ці акти, які вже стали частиною історії України і виправдали себе в перестигній часу, розвивалися в рядках ОУН — орієнтації на власну силу. Концепція орієнтації на власну

діяльність патосу в усіх прошарках населення. Ідеологічна розгубленість, відсутність цілеспрямованості, частинна затрата історичної пам'яті разом із неупорядкованим націоналістичним первісним включенням з ідеологічною дезорієнтацією в рядках української інтелігенції, довели в обличчя ворогів до передбачених наслідків разом із найбільш тривалим періодом історії української нації в системі СРСР. І тим разом вороги зажадали від нас страшний цін за нашу помилку, навівність та необережність. Тепер ми маємо дані на те, щоб твердити, що ціна та обліг ДЕСЯТИ МІЛЬЙОНІВ УКРАЇНСЬКИХ ЛЮДЕЙ, що заплатили своїм власним життям протягом останніх п'ятдесятьох літ, себто від 1920 року.

Великий український народ перестав бути власником своєї землі. Московський комісар та польський жандарм нагнали на дід кожним кроком української людини. Терор, в'язниці, концентраційні табори, масове вигонювання на сіл коліс батяк на хліб і сало, русифікація і полонізація, виполювання зрадників та вислужників зависли над обривами України, в якій замість співу залунали зойки або похвалялися величчя та слави ворога. Чужа ідеологія комунізму стала не тільки інструментом імперіалістичної Росії, але й засобом розкладу української нації, її винищування як національної одиниці та примушування українців

служити чужим інтересам.

В той же самий час у Німеччині закорінюється не менше жакхливий своїм змістом націонал-соціалізм із подібною програмою завоювання чужих земель, при чому Україна стає об'єктом, що має служити виключно інтересам німецької нації. В тому наростаючому змагу за економічні ресурси і терени для нового поселення доля України ясно визначена — стати потроєм та рабом. Ці держави, що залишилися вірними демократичним принципам, змушені терпів боротьбу за власне існування всілякою ціною включено з колаборацією із найбільшим злочинцем історії людства — Сталіним і його режимом.

По другій стороні історичної барикади, по стороні поневолених народів і серця української нації події змушують тих, що залишилися при живих силі в бажанні рятувати субстанцію народня інтуїція

силу є вислідом трагічного досвіду в минулому, а українського зокрема.

Зрозуміння історичних процесів визвольної національних змагань було передумовою її розроблення та застосуванням. Історія доказує, що тільки ті національні рухи були успішними, які в першу чергу зуміли створити власну сильну національну базу, і тільки при умові існування такої сили інші чинники, як допомога ззовні, були виправданими та доцільними. У відсутності такої бази звичайно один окупант уступав місце другому, сильнішому. Отже мінявся суб'єкт, а не об'єкт. Враховуючи природні багатства України, її стратегічну важливість, як і географічне положення, зрозумілим стає вимога концепції власних сил, бо очікувати, щоб Москва, навіть Варшава чи Берлін із якихось альтруїстичних мотивів відновили самостійність України було і залишається наївністю, символом рабства та національної незрілості.

Висування орієнтації на чужі сили є доказом політичної неграмотності, і в тому сенсі час не є фактором включно із 1970-ми роками. Концепція власних сил в українському випадку є також реальним фактором. Чисельність українського народу, його територія, наростаючі труднощі всередині СРСР, реальна можливість міжнародних конфліктів разом із зростаючими проявами самостійницького думання наших земляків в Україні є вистачальними аргументами для обґрунтування орієнтації на власні сили в першу чергу. Зрештою, наші чисто українські успіхи поза межами України в різних ділянках життя потверджують надійність та розумність тези будування майбутності в системі наших можливостей і здібностей, які безперечно є між нами навіть тоді, коли наші вороги чи слабші вірою та духом заперечують наш потенціал.

В трагічних роках війни між двома тоталітарними державами перед українським народом і його політичним проводом виринуло з крайньою гостротою питання дій з ціллю максимального збереження української субстанції і забезпечення його будучини. В обставинах війни перед українцями відкрилось кілька шляхів — залишатися пасивним і чекати в бездіяльності кінця війни, і то без огляду на кошти та жертви такої нейтральності; заявитися до сторони большевицького режиму, який в той

самий час винищував усі прояви національного українства; віддати всі сили та засоби до диспозиції нацистської Німеччини; забути про програму Гітлера, виложену в його „Майн Кампф“, що ставила ціллю ліквідацію населення в Україні і її колонізацію німецьким елементом; проголосити союз із західними демократичними державами, які в той час тісно співпрацювали із Сталінім, і чекати їхньої ласки, милости та зрозуміння в стилі нещасного договору в Ялті, що де факто віддав на поталу большевизму всю Східню Європу, або прямо і як остання можливість — вступити у воєнні дії як самостійний фактор на чисто українських умовах з усіма позитивними і негативними наслідками.

В кожній із цих можливостей крилося минуле, теперішнє і майбутнє, що радше ускладнювало, як допомагало в рішенні. Рівночасно з тим передбачити кінець війни в роках 1941/42 було радше спекулятивною грою, ніж ясно передказаним пророцтвом. Залишилась віра, надія і бажання бачити будучність у позитивному світлі, а цього звичайно не вистачало для тих, хто відчував обов'язок діяти іменем і для власного народу. Легше було для тих, хто вирішив не діяти, не відповідати і не брати на себе жадних тягарів дій та наслідок. Але живуча нація не може собі дозволити повної бездіяльності, а одиниці, які пропонували виключно самозбереження, також падали жертвами ворогів, доказуючи тим самим, що й осторонці не в силі втекти від жаху війни, окупації і ненависти ворогів.

Само життя, дійсність і історія виключали всіляку думку та програму коляборації з большевизмом, який завдав Україні найбільших втрат від часу нападів татарських орд. Ті, що пішли на співпрацю з найбільшим ворогом ідеї самостійної України — большевицькою Москвою, зробили це або в обставинах примусу, або за ціну відречення від ідеї самостійної української держави і тим самим стали ворогами української нації, яка в своїй більшості ніколи не відмовлялася від самостійного буття. Тут іншого виходу чи непорозуміння не могло бути, і це залишається аналітично важливим і в 1974 році, себто з перспективи 33 років і подій, як вони розвиваються на рідних землях в наші дні. Протиставлення Києва Москві вчечер-

Алла Коссовська

Марш героїнь Кінгіру

Над Кінгіром горні змари,
Над Кінгіром вие вітер,
Ми готові до зудару,
Ми готові смерть зустріти!

Приспів: Дружно, сестри, рука-в-руку,
Не вагайтеся й на мить!
Краще стояти умерти,
Ніж, зігнувшись, візно жить!

Серед нас нема зрадливих
І донощиць в нас нема.
Ідемо вперед сміливо,
Гартувала нас тюрма.

Приспів: Дружно, сестри, і т. д.

Нас жорстоко в бруд втоптали,
З нас знущалися кати...
Але „годі!“ ми сказали,
Станьмо ж поруз, я і ти!

Приспів: Дружно, сестри, і т. д.

А за нами стануть інші,
Всі рішучі і стійкі.
Ми — відважні українки,
Наші предки — козаки!

Приспів: Дружно, сестри, і т. д.

Ми не просимо пощади,
Виклик кидаєм катам,
Знаємо, за що вмирати
Доведеться нині нам.

Приспів: Дружно, сестри, і т. д.

Хай підхоплять наш останній,
Наш посмертний заповіт,
Хай за нашу смерть і рани
Відповість байдужий світ!

Приспів: Дружно, сестри, і т. д.

1974.

Музику до цього вірша уклав інж. Роман Степаняк.

пус дискусію про наше відношення до Росії з висновком, що тільки вільний Київ задовольнить українські історичні та національні аспірації, і тільки в тій формі Київ і Москва можуть співіснувати і репрезентувати два різні вільні народи.

(Закінчення буде)

ПРО ДОЛЮ ЧЛЕНІВ РОДИНИ ЯКОВА СВЕРДЛОВА

У Москві по руках „в списках“ ходили дуже цікаві описи незвичайної долі членів родини і своїх Якова Свердлова, одного з найвизначніших організаторів большевицької партії, керівників жовтневого перевороту і совєтської держави. Він помер на „еспанку“ в березні 1919 р. у віці 34 років на посту голови Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету — „президента“ совєтської Росії.

Зовсім інакше склалась доля молодшого брата Якова — Зіновія. Родина Свердлових була добре знайома в Нижньому Новгороді О. Горькому. Бажаючи допомогти здібному жидівському хлопчикові вступити до гімназії, Горький усиновив Зіновія. Закінчивши гімназію під прізвищем Пешков (справжнє прізвище Горького), Зіновій поїхав за кордон, та так там і залишився. Після жовтневого перевороту у Франції вступив до Чужоземного Легіону як рядовий вояк, дослужився до старшинської ранги і перед початком Другої світової війни був уже генералом французької армії. Був рішучим антикомуністом і не приймав у себе нікого з громадян ССРСР. Помер кілька років тому.

Другий брат Я. Свердлова — Веніямін у 30-их роках працював у Наркоматі шляхів сполучення. В 1937 р. був заарештований і, відбуваючи заслання в одному з північних концтаборів, помер або був розстріляний як „ворог народу“.

Третій брат Герман не зазнавав репресій і зробив собі кар'єру як пропагандист. Був молодший від Якова на 20 років.

Єдиний син Я. Свердлова — Андрій ще зовсім молодим став працювати в НКВД. Там незабаром висунувся завдяки своїй патологічній жорстокості і брутальності. Провадив переважно справи дітей заарештованих визначних партійців, з якими разом учився в кремлівській середній школі. Провадив з тими дітьми провокаційні розмови, а потім писав на них доноси.

Якось, коли дочка близького співробітника Леніна Ганецького, Ханна Ганецька, яка довгий час не „розколювалась“ на допитах, побачила, що в кімнату слідчого увійшов Андрій, вона кинулась до нього з вигуком: „Адіку!“ — „Який я тобі Адік, сволоч!“ — закричав Свердлов.

Андрій Свердлов, допитуючи арештованих, застосовував супроти них найлютіші тортури. Особисто провадив „справу“ пізніше розстріляного Петра Петровського, сина так званого „всеукраїнського старости“ Григорія Петровського.

Якийсь час Андрій Свердлов також посидів за ґратами. Але це був фіктивний арешт і бухгалтерія НКВД регулярно нараховувала цьому провокаторові платню. Коли ролю Свердлова ув'язнені розкрили, його „відкликали“, і він знову одягнув уніформу полковника НКВД.

Після війни А. Свердлов знову „прославився“ як особливо жорстокий слідчий в спеціально важливих справах, а після смерті Сталіна зняв уніформу НКВД

Трибуна читача

Ігор Дябога

ЗСА – „Вотергейт”, СССР – терор

Минулого серпня закінчився один з найголючіших епізодів в історії ЗСА, давши американцям і всьому світові повчальну лекцію. В Ніксоновій промові, яка була монотонною і беземоційною, 37-ий президент частково признався до вини у вотергейтській афері і зрезигнував зі свого посту, що його два роки тому здобув другий раз, діставши відсотково найбільше голосів, яких президентський кандидат дотепер одержував у виборах. Це був перший раз у 198-літній історії Америки, коли президент був змушений покинути свій пост.

У своїй останній промові Ричард Ніксон заявив, що він „деколи робив неправильні рішення”. Бачачи, що він утратив підтримку Конгресу й більшості народу, Ніксон сказав, що „без політичної бази нема для нього причини залишатися на цьому пості”.

Протягом двох років американська та чужинська преса займалася справою вотергейтської афери. Справа Вотергейту загальновідома, і Р. Ніксон, не зважаючи на свої успіхи в зовнішній політиці, значною мірою втратив свій престиж в публічній opinio. Це загрожувало майбутності Республіканської партії та самій інституції президентства.

Дванадцять членів Ніксонового уряду були змушені уступити зі своїх постів через їх причетність до справи Вотергейту. Між ними були

і перейшов на „наукову працю” до Інституту марксизму-ленінізму.

Після промови Хрущова на XX з'їзді КПРС, в якій розкрито деякі злочини Сталіна, а самого його розвінчане, А. Свердлов раптом „захворів”: у нього стало пересмикуватись обличчя і з діагнозом психічного розладу його приміщено в спеціальній лікарні для ментально хворих. А коли минулись критичні дні, він знову повернувся до „наукової праці”.

А. Свердлов має понад десять урядових нагород. Всі ці ордени і медалі одержав він, будучи старшим слідчим в особливо важливих справах. Сотні його жертв лежать у братських могилах на Колимі, в Норильську, в Ухті і під Карагандою, а сам він мешкає в розкішній квартирі в Москві, в так званому „Домі Уряду”. Він очікує ще ліпших часів, бож це тільки для фашистських убивців скасовано реченець давности.

такі високі урядовці, як генеральний прокуратор Джон Мітчел, тимчасовий шеф Федерального Бюро Інвестицій Л. Патрік Грей, радник Білого Дому Джон Дін, шеф штабу Білого Дому Г. Галдеман та президентський дорадник у внутрішніх справах Джон Ерліхмен.

Джон Дін твердив, що йому Ерліхмен наказав, щоб він приховав злочин і не зрадив участі в ньому членів Уряду. Далі Дін заявив, що він може доказати участь Р. Ніксона у вотергейтському скандалі. Не тільки свідчення поодиноких членів Уряду доказували це, але також магнетофонні записи розмов поміж Р. Ніксоном і його штабом.

Все це призвело до того, що під тиском Конгресу і навіть деяких прихильників Ніксона він був змушений зректися свого найвищого в державі посту. Єдиний раз, коли президента ЗСА віддано до суду, трапився сто років тому під час каденції Ендрю Джонсона.

Твереза людина, читаючи про ці справи, могла легко зневіритись в Уряді, в американській системі і навіть сподіватися державного перевороту. Але американська демократична система надзвичайно тривка і завжди щасливо переходила такого роду скандали відомі й невідомі для широкого загалу за урядування президентів Гардінга, Айзенгавера, Рузвельта та Джонсона. В тих часах преса також досліджувала та широко розписувала ситуацію, і люди також втрачали довір'я до Уряду, були резигнації високих урядовців, арешти та засуди.

Студіюючи аферу Вотергейту, можна сказати, що з усіх попередніх афер ця була найбільш несподіваною. Згідно з інформаціями прокуратор Мітчел заініціював цю справу й дав наказ перевести обшук в централі Демократичної партії і слідкувати за переведенням плянів цієї партії щодо наступних президентських виборів. Гонт і Лідді мусіли підірвати авторитет президентських аспірантів сен. Москі та сен. Гомфрі, щоб забезпечити перевибір Р. Ніксона і „провалити” МекГоверна, оточеного не тільки чесними демократами, але й екстремістичними елементами.

На такий плян витрачено багато часу, грошей та людських сил, хоч американці в своїй

більшості бажали бачити Р. Ніксона президентом ще раз. Р. Ніксон, знаний антикомуніст, знизився до тактики своїх дорадників.

Ричард Ніксон твердить, що він нічого не знав про вотергейтську справу. Це дивний голова Уряду, який не знає що справді роблять його помічники. А те, що біля президента були підозрілі особи, підсуває сумніви щодо його компетенції.

„Вотергейт” — не ізольована справа. Вона спочатку мала відгуки у процесі проти Данієла Елсберга, який викрав таємні державні документи і їх опублікував. Джон Дін признав, що Гонт і Лідді слідкували за Елсбергом, вломилися до бюро психіатра, який його лікував, зфотографували документи про його психічний стан. На цьому справа не скінчилась: суддя ствердив, що Ерліхмен та Ніксон пропонували йому пост шефа Федерального Бюро Інвестицій.

Цікаво підкреслити, що коли Уряд Ніксона мав можливість добитися засудження Елсберга за його провину, то він змарнував цю можливість, і суддя випустив Елсберга на волю.

Арешти та судові процеси в справі Вотергейту були добрим ліком для оздоровлення суспільно-політичного життя в Америці. За деякий час рани загояться, і про ту жалюгідну аферу забудуть, аж поки не виявиться якийнебудь новий Вотергейт.

Не можна дивитися на „Вотергейт” як на ваду американської системи. Він залишиться чорною плямою не на системі, а на адміністрації Р. Ніксона. Політична система ЗСА — одна з найкращих у світі, і кожний американець повинен бути гордий зі своєї країни, в якій закон, Конгрес і нарід стоять вище від президента.

Уявімо собі скандал такого рівня як Вотергейт в СРСР, де тотально заперечується людські права, переводяться нелегальні арешти і на закритих судах засуджують людей, які мислять не так, як їм наказують, які хочуть для свого народу належних йому прав. Уявім собі, що московська „Правда” в своїй редакційній статті написала, що Валентина Мороза та Юрка Шухевича засуджено незаконно. Чи можливо, щоб внаслідок такої статті головний прокуратор СРСР зрезигнував зі свого посту?

Кажуть, що Р. Ніксон тримав тверду руку

над Урядом та країною, але, порівнюючи з Брежнєвим, Ніксон був дуже лагідний. І якби редактор „Правди” опублікував на цю тему статтю, то сидів би з Морозом у кацеті.

Можна провести аналогію між „Вотергейтом” і пістряком. Коли лікар виявить пістряка в людині у початковій стадії, то він може легко вилікувати пацієнта. Але коли пістряк поширився, то людина вмирає. Політичні скандали в Америці виявляє преса в їх початках. Советська комуністична система — це людина, яка має пістряк в задавненій формі. І советські „лікарі” підписують смертельні посвідки Морозові, Чорноволові, Світличному, а не антинародній московсько-большевицькій системі, ведучи її до загибелі.

ПРО ЖІНКУ-ТРУДІВНИЦЮ В СРСР (Гіркий гумор)

Одного разу жінка-робітниця в котромусь із великих міст України звертається до ветеринарного лікаря:

— Скажіть, будьте ласкаві, до котрої породи тварин я належу?

Ветеринарний лікар подивився на неї із здивуванням і відповів:

— Та ж ви советська людина!

— Яка ж я в біса людина, якщо ранком схоплююся з ліжка, як скажена собака, щоб не спізнитись на роботу. Поспіхом усе хапаю, термощу дітей, збираючи їх до дитячого садочка. Потім, як коняка, біжу до трамваю, на ходу чіпляюся, як мавпа. В трамваї штовхаю всіх, як ведмідь, продираючись до виходу і при тому стараючись проїхати зайцем.

Прибігаю на роботу і, щоб оправдати своє спізнення, викручуюсь перед начальством, як лисиця.

Після роботи нишпорю по крамниціях, як вовк, і, вистоявши по чергах по дві-три години, навантажуюсь, як верблюд, і тягнуся додому, захопивши по дорозі дітей із дитячого садка.

Приготовляючи обід, на дітей ричу, як левиця.

Нарешті приходить чоловік і звертається до мене: „Кидь, обід готовий?”

Нагодую всіх, помию посуд, дещо виперу, а потім приляжу і засинаю, як ховрах на зиму.

Чоловік у цей час сидить перед телевізором. Потім чую його голос і відчуваю штурхан у бік: „Гей ти, корово, посунься!”

І яка ж з мене після цього всього людина!?

(З підсоветського фольклору)

25-РІЧЧЯ НАТО

В. С-ко

Інструмент світового миру

Північно-Атлантийський Договір — НАТО — створений 25 років тому, як міжнародня організація, що з початком „холодної війни” мала гарантувати безпеку вільного світу, зокрема західноєвропейських країн, проти загрози з боку Москви, переходить період тяжкої кризи. В той час, коли Америка переживає цілий ряд внутрішніх труднощів, зокрема у зв'язку з справою Вотергейту, а у внутрішній політиці звертає головну увагу на Близький Схід і політику „детанту”, Москва від часу створення НАТО ще не мала такої сприятливої нагоди,

МІЛОВАН ДЖІЛАС ПРО УНЕЗАЛЕЖНЕННЯ УКРАЇНИ

Один із співтворців комуністичної Югославії, а пізніше ворог Тіта і в'язень югославських тюрем, автор відомої в цілому світі книги „Нова кляса”, в якій представлено сучасну пануючу в СРСР бюрократичну верству, Мілован Джілас опублікував в журналі „Сатердей Рев'ю Ворлд” цикл статей, в яких подає свої передбачення майбутніх політичних змін у світі.

„Найвидатнішою зміною на протязі наступних 50 років, — пише Джілас, — буде розпад советської імперії. Ідеологія тоталітаризму, яка тримає вкупі цю імперію, чимраз швидше розкладається. Советський бюрократизм здушує модернізацію, але критичними чинниками будуть внутрішні ферменти і натиск з боку Китаю. Ми не можемо виключати ані війни поміж Китаєм і СРСР, ані повстань у Східній Європі. Китай захопить Зовнішню Монголію і окупує території на схід від Байкальського озера. Туркестан, Узбекистан, Кіргізія і Таджикистан відокремляться в національні держави під китайським впливом. Балтійські держави і Україна відокремляться від Росії і утворять незалежні держави. Грузія, Вірменія і Азербайджан створять бодай на початку незалежну федерацію. Білорусь залишиться у федерації з Росією”.

„У висліді розпаду советської імперії, — пише Мілован Джілас, — російський народ здобуде свободу і стабільність, хоч великодержавні бюрократи будуть дивитися на це, як на знищення Росії. Східноєвропейські країни стануть незалежними і приєднаються до Європейської Спільноти. Німеччина об'єднається без громадянської війни. Об'єднуються також Корея, В'єтнам і Ляос. Тайвань буде прилучений до Китаю, а Сахалін і Курільські острови — до Японії. Еспанія буде перетворена на федеральній основі і баски та катальонці одержать автономні права. Югославія стане конфедерацією чотирьох держав: Словенії, Хорватії, Македонії і Сербії”.

як тепер, щоб без жадного пострілу політично і економічно опанувати Західню Європу.

Зв'язки поміж країнами-членами НАТО після Жовтневої війни на Близькому Сході значною мірою послабшали. Замість тісної співпраці, що характеризувала цю організацію в минулому, тертя поміж її членами щораз більше загострюється, доходячи інколи навіть до збройних зударів (Греція і Туреччина на Кіпрі). Державний секретар ЗСА Генрі Кіссінджер якось заявив журналістам, що йому тепер легше мати справу з москалями і китаїцями, як із союзниками Америки в Європі.

Ситуація погіршується ще й внаслідок того, що європейські союзники Америки побоюються, що Вашингтон випередить їх у розвитку політики „відпруження” з Москвою, і готові йти на дедалі більші поступки агресивному Кремлеві. До того ж члени НАТО нарікають, що Америка прагне економічно „опанувати” Західню Європу інвестиціями своїх капіталів, і переконують себе, що „холодна війна” належить до минулого, а агресивні пляни Москви — вигадки прихильників тієї війни.

Тим часом у Вашингтоні серед конгресменів зростають „неізоляціоністичні настрої” і щораз частіше чути голоси про необхідність стягнути з Західньої Європи американські війська без того, щоб Москва стягнула зі Східньої Європи свої війська. В європейських парламентах дебатується питання гострого зменшення витрат на утримання збройних сил, бо, мовляв, це суперечить політиці „детанту” і „провокує” Москву на агресивні дії.

Вілліам Гріффіт, професор політичних наук і головний дослідник в Центрі Міжнародних Студій, у своїй статті в „Рідерс Дайджесті” частину вини за „безладдя” в організації НАТО покладає на Америку. В намаганні скріплювати „детант”, пише він, Вашингтон відсуває набір своїх союзників. Наприклад, під час війни на Близькому Сході без участі союзників він провадив переговори з Москвою про перемир'я на тому обширі, хоч європейські країни 75% нафти одержують з арабських країн. Коли Брежнєв минулого року відвідував ЗСА, він і президент Ніксон, який не консультувався в

тій справі з союзниками, підписали угоду, що мала запобігти атомовій війні, хоч Франція має вже свою власну атомову зброю.

У листі до редакції найпопулярнішого в Америці тижневика „Тайм” з 29 липня ц. р. англійський амбасадор лорд Громер писав, що в книжці Калба „Кіссінджер”, яка вийшла 1 липня, в зв'язку з небезпекою вибуху війни між Ізраїлем і арабськими країнами Г. Кіссінджер телефонував до нього, а він ніби відповів: „Чому ви говорите про це нам, Генрі? Скажіть своїм друзям — москалям”. Лорд Громер стверджує, що такої відповіді Кіссінджерові він не давав. „Я, — пише він, — лише подякував Кіссінджерові за інформацію про те, яке рішення прийняв Уряд ЗСА”.

З цього характеристичного листа видно, що довір'я Британії до Америки занепадає, не кажучи вже про Францію і Західню Німеччину, яка ще не отряслася після резигнації з посту канцлера Віллі Брандта, найближчим радником якого виявився советський агент. В колах європейських альянтів зростає переконання, що Москва і Вашингтон ставлять спільною метою перебрати в свої руки провід над цілим світом.

Однак, було б помилково приписувати Ніконові ініціативу в нав'язуванні „коекзистенції” з ССРСР; три попередні американські уряди в обличчі небезпеки советської агресії старалися злагодити відносини з Москвою, віддаючи при цьому перевагу Москві супроти своїх союзників і ведучи політику „балансування сил”, хоч у такому „балансуванні” брали під увагу передусім сильну і об'єднану Західню Європу. Однак, Вілліям Гріффіт слушно вважає, що Європа, а не Москва, повинна мати пріоритет в американській зовнішній політиці.

Європейці, а насамперед французи, на думку автора, винні в тому, що на оборонному циті НАТО появились загрозливні розколини. Європейська Економічна Спільнота (ЕЕС), так званий Спільний Ринок, дискримінувала Америку впровадженням тарифів на товари країн не-членів цього Ринку. Франція, яка хоче, щоб на території Європи залишалися американські війська, постійно спротивляється тому, щоб представники ЗСА брали участь в дискусіях над головними економічними проблемами

Спільного Ринку.

Європа падає жертвою старої недуги. Ще рік тому її економіка бурхливо розвивалась і зростали надії на її політичне об'єднання. Нині внаслідок інфляції і економічної кризи більшість європейських урядів політично ослабли. Нестійкість положення породжує поміж ними взаємні тертя, заздрість і — антиамериканізм.

Тим часом, не зважаючи на „детант”, в який можуть вірити тільки наївні люди, Москва при-спішеним темпом розбудовує свої збройні сили. Недавно в Східній Німеччині число советських танків збільшилося на 2.000, а советські далекосяжні нуклеарні ракети, як припускають експерти, вже перевищують своєю руйнівною силою американські ракети і советські бойові кораблі в щораз більшому числі з'являються на Атлантику, в Середземному морі та на Індійському океані.

У Москві здають собі справу з того, що військова сила рівнозначна з політичною силою. Тому такі країни, як Британія і Франція, вже не є рішальним чинником у світовій політиці, хоч їх наукові і технологічні таланти криють в собі величезну потенціалну силу. Крім того Західня Європа є другою в світі економічною потугою, а загальна продукція країн-членів НАТО вдвоє більша, як продукція Советського Союзу. Американська економіка також залежить від європейської.

Небезпека військової інвазії збоку ССРСР в Європі нині безпосередньо не загрожує. Збройні сили НАТО, американська нуклеарна зброя — і бажання Москви продовжувати вигідний для неї „детант” роблять цю небезпеку нерезальною. Але, якщо нічого не буде зроблено для повернення єдності НАТО і якщо ЗСА стягнуть свої війська з Європи, вона залишиться слабою, поділеною і легко доступною для советської економічної і політичної penetрації.

Процес такої penetрації може бути поступовий і повільний. Одним із перших заходів Москви може бути спрямована до малих західно-європейських країн вимога припинити критику советського режиму через контрольовані державою радіо- і телевізійні станції, і розв'язати емігрантські антикомуністичні організації. Західня Німеччина в разі стягнення американських військ напевно таку вимогу вико-

нас.

З допомогою місцевих комуністичних партій Москва натискатиме на європейські уряди, щоб експорт своїх товарів спрямовували вони, замість до Америки, до країн совєтського блоку і щоб максимально зменшили американські інвестиції в Європі.

Дальшим кроком Москви буде вимога спільних консультацій з урядами Західної Європи в справах закордонної політики, права „вето” в рішальних політичних питаннях і навіть вибору голів урядів.

Контрольована Москвою Західна Європа не гонче мусить бути комуністичною, але після таких „осягів” вона опиниться неминуче під совєтською домінацією. ССРСР може стати в такому разі найбільшою в світі потугою, а Америка буде ізольована від загального ходу світових подій.

На щастя, стверджує Вілліям Гріффіт, ще не запізно відбудувати Атлантийський союз в усій його силі, якщо він матиме мудре і рішуче керівництво обабіч океану. Вашингтон мусить не на словах, а на ділах доказати, що для нього відносини з Європою далеко важливіші, як відносини з ССРСР. Американський Уряд мусить постійно консультуватися з урядами країн НАТО і, якщо якась угода з Москвою шкодитиме союзові з тими країнами, то така угода має бути відкинена. Також пропозиції деяких конгресменів стягнути американські війська з Європи треба рішуче поборювати. Однобічним стягненням 50% американських військ, як то пропонує сенатор Майк Менсфілд, Америка залишить Європу на поталу Москві, бо, як дотепер, сили НАТО неспроможні будуть протистояти совєтським панцерним дивізіям. Очевидно європейські країни мусять платити більше, як досі, на утримання американських військ. Недавно уряд Західної Німеччини вже погодився виплачувати 2 мільярди доларів річно, щоб поліпшити дефіцит в балянсі ЗСА, спричинюваний утриманням тих військ. Треба сподіватися, що новий німецький канцлер Гельмут Шмідт і новий французький президент Валері д'Естейн будуть добрими партнерами НАТО і щирими приятелями Америки.

Понад усе американці і європейці мусять усвідомити, що то значить насправді „детант”.

Усвідомити той факт, що з поміччю „детанту” Москва хоче поширити свої впливи в Західній Європі. Отже, американці і їхні союзники не сміють допустити до того, щоб Москва перевершила їх своєю збройною силою. Лише тоді „детант” може піти їм на користь.

Протягом 25 років НАТО стримує совєтську експансію в Європі. Хоч нині НАТО в глибоких клопотах, якщо американці і європейці докладуть належних зусиль, щоб відновити його ролю в післявоєнній добі, воно стане найбільш ефективним інструментом для утримання миру.

З АРХІВІВ КПСС

З ІСТОРІЇ БРЕСТСЬКОГО МИРУ

З підпільного „Політичного Щоденника” („Політичного Дневника”) із 70 чисел якого 11 дісталось свого часу на Захід, довідуємось про деякі цікаві факти з історії большевицької партії, зачерпнуті очевидно із закритих партійних архівів. І так в одному з чисел „Політичного Щоденника” знаходимо ще невідомі факти з історії Брестського миру, підписаного большевиками із кайзерівською Німеччиною в 1918 році.

Невідомий автор цього журналу пише, що „обговорення питання про Брестський мир належить до числа найбільш драматичних сторінок в історії нашої партії.” Питання про Брестський мир обговорювалось у ЦК РКП(б) не раз і лише на 9-му засіданні точка зору В. Леніна здобула більшість.

На першому засіданні 11 січня, як говориться в стенограмі, „т. Дзержинський заявляє, що підписання миру є капітуляція всієї нашої програми. Він вважає, що Ленін робить у прихованому вигляді те, що в жовтні робили Каменев і Зінов'єв. Тов. Ленін вказував, що соціалістична республіка спирається на найбідніше селянство і на пролетаріят. Ми — партія пролетаріату і мусимо ясно бачити, що пролетаріят не піде за нами, якщо ми підпишемо мир”.

18 лютого, коли німецькі війська вже почали наступ, на засіданні ЦК поставлено питання: чи треба відразу звертатися до німецького уряду з пропозицією негайного підписання миру?

За цю пропозицію голосували: Ленін, Смілга, Сталін, Свердлов, Сокольніков, Троцький, Зінов'єв. Проти: Уріцький, Иоффе, Ломов (Оппоков), Бухарін, Кресинський. Приєднався Дзержинський. Утрималась Стасова.

28 лютого на 8-му засіданні Дзержинський заявив, що „він противник підписання миру, але найрішучіший противник точки зору Бухаріна”.

28 лютого на 9-му засіданні Дзержинський говорить: „Передішки не буде, наше підписання буде, навпаки, посиленням німецького імперіялізму. Підписавши

„Дніпровська мафія”

(Про книжку Джона Дорнберга „Брежнєв”)

Відомий журналіст-письменник, колишній кореспондент західних газет у Москві (звідти його „видворили”), автор широко відомої праці „Нові царі”, дав у руки англomовного читача знамениту студію про „Лліча 2-го”, котрий — як четвертий з черги „червоний цар” — володіє совімперією з допомогою „дніпровської мафії”. Зараз на початку книжки (ст. 20-21) автор пояснює цей термін тим, що в Москві так називають брежнєвську кліку верховодів армії, КГБ і партапарату разом з їхніми кривнями, спомогачами і попутниками, які починали свої кар’єри в 1930-их роках у придніпровських областях (Дніпропетровська і Запорізька) України як сталінські вихованці і впродовж 33 років

умови, ми не гарантуємо себе від нових ультимативів. Підписуючи цей мир, ми нічого не врятуємо. Але згідний з Троцьким, що якби партія була досить сильною, щоб витримати розвал і демісію Леніна, тоді можна було б прийняти рішення, тепер — ні”.

На цьому засіданні утримались при голосуванні Троцький, Крестинський, Дзержинський, Йоффе, і точка зору перейшла більшістю 7 проти 4. Після голосування Крестинський проголошує таку заяву, підписану Йоффе, Дзержинським, а також самим Крестинським:

„Як і 17 лютого, ми вважаємо неможливим підписувати тепер мир з Німеччиною. Але ми вважаємо, що з тими величезними завданнями, які постали перед пролетарською революцією в Росії після німецького наступу і постануть особливо після відхилення німецького ультиматуму, може впоратися тільки об’єднана большевицька партія. Якщо ж станеться розкол, ультимативно заявлений Леніним, і нам доведеться вести революційну війну проти німецького імперіалізму, російської буржуазії і частини пролетаріату на чолі з Леніним, то становище для російської революції створиться ще небезпечніше, як при підписанні миру. Тому, не бажаючи своїм голосуванням проти підписання миру сприяти створенню такого становища і не будучи в стані голосувати за мир, ми утримуємося від голосування в цій справі”.

Як відомо, на прикінцевому засіданні ЦК РКП(б) Лев Троцький щодо відносин з Німеччиною придумав формулу „ні війна, ні мир”, а сам Ленін, точка зору якого перемогла, назвав мир з Німеччиною „похабним” — соромітним.

зберігають пов’язаність вузлами спільних шкурних інтересів.

Термін „дніпровська мафія” систематично ежизаний автором є — на мою думку — правильніший і для нас сприйнятливіший в порівнянні з терміном „українці в Кремлі”, що його деколи вживають західні „советологи” на окреслення тої самої кліки. Відмінне від тих „советологів”, які всіх, хто народився на території України, називають „українцями”, автор виразно стверджує, що Брежнєв, хоч народжений в Україні, є росіянином з родини пришельців з Курщини. (ст. 38).

У 18-ох розділах, на майже 300 сторінках, автор розгортає перед читачем картину росту Брежнєва як людини (він зібрав м. ін. цікаві відомості про шкільні роки малого „Льоні” в Кам’янському-Дніпродзержинську в роках 1915-1921) і як гвинтика в машині компартії, до якої Брежнєв вступив у 1931 р. як 25-літній студент металургійного інституту, — на тлі підсоветської дійсності в добу сталінщини і хрущовщини. Слід з признанням відмітити, що автор ніде не зміщує Україну з Росією і доволі добре обізнаний з найновішою історією українсько-російських відносин, інформуючи об’єктивно, хоч й коротко, про події 1917-21 років і про перший голод, в якому на Україні вигинуло майже 2 мільйони населення (ст. 46-50).

Аналізуючи (в розділі 4-му, ст. 63-74) розгром ЦК КП(б)У в 1937 році і „вибір” Хрущова в січні 1938 р. першим секретарем нового ЦК КП(б)У, автор стверджує, що Брежнєв, який саме в той час починав свою кар’єру під рукою Хрущова, знав дуже добре (бо про це знали всі), що „український Центральний Комітет, який нібито вибирав Хрущова, у той час вже не існував: був фізично зліквідований чотири місяці раніше” (ст. 63), коли з усіх 101 членів і кандидатів ЦК, яких Сталін викликав до Москви, ні один не повернувся — всі загинули в тюрмах і концтаборах. Автор додає з ноткою сарказму, що тільки один із 102-членного ЦК КП(б)У — Панас Любченко — уникнув такої долі, бо

перед виїздом до Москви застрілився (ст. 65).

Згадуючи про діяльність Брежнєва як керівника і активіста комсомолу в 1930-их роках у Дніпродзержинську, автор доволі широко описує (в розділі 3-му) сталінську акцію „ліквідації куркуля як кляси” і називає цю акцію „пятирічною недеклярованою війною з селянством” (ст. 57), війною, в якій комсомольські грабіжницькі бригади віднімали в селян усі харчі, а їх самих цілими родинами арештували і викидали з прадідівських дворів на Сибір. Автор каже, що „хоча нема даних про особисту участь Брежнєва в тих злочинах, він в короткому часі з них скористав” (ст. 61), а навіязуючи до штучно створеного Москвою голоду 1932/33 рр. підкреслює, що в той час „СССР продовжував експортувати зерно” на Захід!

Від травня 1938 р. починається кар’єра Брежнєва, який тоді став „п’ятим за рангою партпаратчиком в другій щодо величини та індустріально найважливішій області України” (Дніпропетровській) і „членом нової, могутньої аристократії” (ст. 67,69), що користувалась не тільки владою, але й привілеями. До завдань Брежнєва належала „ідеологічна робота”, тобто стимулювання „ідейної чуйності” членів партії і комсомолу проти всякого роду „шпигулів, диверсантів, саботажників, чужих агентів і ... буржуазних націоналістів” (ст. 71). Одним з його завдань було також „переводити в життя хрущовську політику русифікації, яку започатковано в 1938 році одночасно з ліквідацією національно свідомої старої гвардії українського керівництва” і введенням нової шкільної системи з обов’язковим навчанням російської мови (ст. 70).

В роки війни 1941-45 діяльність Брежнєва як головного політрука 18-ої армії, а згодом начальника Політуправління т. зв. „Українського фронту” в советських джерелах не дуже наголошувалась. Щойно коли в 1970-му році появились спомини маршала СРСР Андрія Гречка, який командував 18-ою армією, а потім був заступником командувача „Українського фронту”, тобто військовим зверхником Брежнєва, почалася кампанія згеличування Брежнєва як надзвичайного політрука в споминах інших (напр., Йони Андронова). Не дивниця, отже, що Брежнєв віддячився Гречкові, впровадивши

його до Політбюра (в квітні 1973 р. разом з шефом КГБ Андроповим).

По війні Брежнєв був у 1945-46 р. політкомісаром Прикарпатської військової округи з осідком у Львові в ранзі генерал-майора і до його завдань належало „зламання спротиву советизації” Західної України та „ліквідація і депортація буржуазних націоналістів”, як подає автор (ст. 87), додаючи, що „якщо Брежнєв має на свому сумлінні діла, які радо приховує, то власне такі, що їх він поповнився у тому періоді”.

Годі переповісти в короткій рецензії зміст дальших розділів цієї незвичайно цікавої книжки, яка є „живою історією наших днів”; її треба прочитати, зокрема тим молодшим, яким не справляє труднощів англійська мова.

Однак, слід згадати, що, на думку автора, Брежнєв не задовольняється своєю позицією „боса” партії, але все ще намагається зосередити в своїх руках обидві ділянки влади партії та уряду (подібно, як Сталін і Хрущов) і тому відсуває чимраз більше в тінь „шефа уряду” Косігіна. Автор підкреслює, що західнонімецький канцлер Віллі Брандт і през. Ніксон багато допомогли Брежнєву в скріпленні його позицій і престижу своїми політичними потягненнями щодо Сходу Європи (ст. 296); він наголошує, що підпис Брежнєва, як секретаря партії побіч підпису Ніксона як президента ЗСА під договором з 26 травня 1972 р. про обмеження системи протинуклеарної оборони (т. зв. САЛТ-І) є явищем без прецеденсу в міжнародному праві (ст. 23).

Обговорюючи напад на Чехо-Словаччину в серпні 1968 р., советсько-китайський конфлікт і „доктрину Брежнєва” (ст. 216-233) та згадуючи про відновлення репресій в СРСР водночас із підбудовуванням „культу особи” Брежнєва, автор наводить такі два символічні акти: „21 червня 1970 року, майже через 9 років після усунення тіла Сталіна з ленінського мавзолею, на його могилі під мурами Кремлю відслонено високе 10-стопове погруддя диктатора, а коли рік пізніше (30. IX. 1971 р.) помер Хрущов, його похоронено в маловідомому кутку НовоДівичого монастиря. Обидва ці акти символічні” (ст. 297).

Леонід Полтава

Мовна війна

Імператори з часів рабства не вимагали від підкорених народів і племен знання мови панівного народу. Не вимагали того ні Александер Великий, ні Юлій Цезар, ні Чингіс-хан. Досить було платити данину-податки, щоб підкорені могли жити своїм життям, послуговувати рідною мовою, творити свою культуру. Вона була підневільна, але навіть у середньовіччі імперії не накидали на шиї підкорених культурно-мовної петлі, — вистачало їй економічно-політичної.

Новіші імперії намагалися накинати мову імперського народу поневоленим. Еспанська мова запанувала майже на всьому континенті Південної Америки, французька — у Французьких посіلوствах, англійська — в Індії; навіть недолуга Австро-Угорщина провадила політику германізації на Буковині і фактично потурала Польщі в її намаганні спольонізувати українців у західній частині України. Таке явище було викликане не тільки економічно-господарськими справами та політичним централізаторством, а й виявами шовіністичного наставлення панівних рас або націй відносно пригноблених. З розкладом і розвалом імперій погасали й мовні зударі, мовні війни, фактично — змагання різних культур: однієї за панування, другої чи других — за самозбереження.

Московське князівство запровадило московську мову, згодом переназану на російську, як мову керівного племені. Ліквідували окремі міста-держави, як Новгород, Москва обростала чужими землями, ревно притримуючись гасла з часів Івана Каліти „тащить і не пушать” (забирати й не віддавати). Чужі землі означали інші племена й народи, інші мови й культури. Багато угро-фінських племен, малих народів Сибі-

Брежнєв вже надто старий (в грудні скінчить 69 років життя), щоб стати новим Сталіним, як цього може він і хотів би. Чимало цінних розважань автора про майбутніх наслідників (на стор. 276-280) вимагають окремого обговорення.

ру розтопилися в мовно-культурному значенні у московському казані.

Україна поставила спротив, і тому були Валувський та Емський „укази”, що стали корінням для подібних сталінсько-хрущовсько-брежнєвських „указів”. Москва, яка за перших царів-імператорів заводила в Кремлі спершу німецьку мову, а потім французьку, як „великопанські мови” (вислід почуття неповновартості!), кинулася врешті-решт в іншу крайність, яку найвиразніше висловив міністер Валувєв у таємному обіжнику з 20 липня 1863 року: „Нет, не било і бить не может”. Формально це стосувалося української мови, а фактично всіх інших мов у імперії, крім російської. Україна розпочала мовну війну. У тій війні її підтримали інші поневолені народи. В обороні своїх природних прав і в намаганні відновити втрачену державність доходило до збройної боротьби, до революцій і воєн, до перемог і поразок, що ніяк не вирішило проблеми, в даному випадку культурно-мовної.

Советська „Литературная Газета” твердила, що „російська мова близька усім простим людям світу” і що „мова великого російського народу, мова Леніна і Сталіна є рідною для всієї нашої дружньої багатонаціональної советської родини” . . .

„Радянська Україна” заявляла: „Процес консолідації національних мов довкола російської мови набирає дальшого розвитку. Багато національних мов народів СССР перейшли (переведано — Л.П.) на російський алфавіт. Іде поступовий процес зближення національних мов народів СССР . . . Процес збагачення і зближення мов закінчиться їх повним злиттям в єдину мову після перемоги комунізму в міжнародньому масштабі”.

Отакі крикани московського ворона стосуються не лише України чи Білоруси, де окупаційна російська мова вже має чималі здобутки і куди переселяють сотні тисяч „братів із півночі”. Всі національні мови в СССР мали б зникнути, крім російської. Також мови народів-сателітів: Польщі, Чехо-Словаччини, Болгарії, Угорщини, Югославії, Румунії, Схід-

ньої Німеччини мали б, за віщуванням московського ворона, зникнути в ім'я комунізму і світової гегемонії російської мови й культури...

Теорія і практика — різні поняття. І цього, 1974 року підневільна київська преса твердить, що всі нації й народи вже поступово „зливаються в єдиний советський народ”. І цього року посилено „укрупнюють” села, підтягають виголоднілих колгоспників під категорію робітників (хоч і не дають їм навіть пашпортів, щоб не втікали, як колись кріпаки!), з метою й надією, що так буде легше російщити українське село. І цього року намагаються вислати якнайбільше молоді з України, щоб напустити чужої, як писав Т. Шевченко, „сукроватої” крови в українські жили. У школах в Україні вивчення російської мови не тільки обов'язкове, а в багатьох випадках це єдина дозволена мова, навіть у дитсадочках, а українську вивчають, як щось другорядне. Тут не будемо розповідати про спротив такій шовіністично-великодержавній московській політиці. Нагадаємо лише, що Валентин Мороз у есеї „Серед снігів” ствердив: „Під прапором націоналізму відбувається національно-визвольний рух у всьому світі — найвизначніше явище сучасності”.

Ще більший, ніж на Україні, опір чинять московській політиці російщення народи Кавказу й советської Азії. У Вірменії Москва з тактичних міркувань навіть подалася назад: вірменська мова є там панівною мовою, і майже таке ж становище грузинської мови в Грузії.

У країнах-сателітах Москва змушена тепер вдаватися до ще гнучкішої мовно-культурної політики (і навіть економічної, релігійної, аж до певної міри відступів від ортодоксального марксизму). У всіх підкорених по Другій світовій війні країнах заведене обов'язкове вивчення російської мови. І тепер учні в Польщі, ЧССР, Болгарії, Угорщині, Східній Німеччині мусять вивчати ворожу мову впродовж щонайменше 7-ми років. І вивчають, але наслідки такі, що після вивчення майже ніхто з них не вмів говорити і навіть прочитати газети російською мовою. Про це заявляли польські вчителі на семінарі, їм вторили угорські.

Румунія зробила перший вилім: у школах країни скасоване обов'язкове вивчення росій-

ської мови. Діти й молодь вивчають румунську, потім французьку і на третьому місці — німецьку мову, але з російською там покінчили.

У Югославії російську мову в школах викладають лише по 2 години тижнево. На курси російської мови для дорослих ходять лише партійці.

„Лондон Обсервер” писав у серпні ц. р., що „навіть у таких країнах західних слов'ян, як Польща або Чехо-Словаччина, школярі відмовляються вивчати російську мову, хоча вона найближча для них з усіх чужих мов”. Студент із Східної Німеччини, який прибув у порядку культурного обміну до Америки і який вивчав російську мову 8 років, по двох роках забув усе, що вивчав.

Газета „Філадельфія Інквайер” з 4 вересня ц. р. інформувала, що „східні європейці не цікавляться російською мовою, без огляду на те, що у їхніх країнах стаціонують сотні тисяч російських вояків” та що „східні європейці дедалі більше цікавляться англійською мовою, як засобом комунікації з рештою світу”.

Посилене зацікавлення англійською мовою спостерігається не лише в країнах-сателітах, а й в Україні. Там популярністю користуються англійські програми-лекції Радіо-Люксембург і лекції через Радіо Американської Армії.

Ідеологічно політичне змагання Заходу із Сходом перекинулося й на культурно-мовну ділянку. Після перших повоевних „успіхів” російська мова починає відступати на Сході і Заході Європи. В Америці вже підупали різного роду школи й курси вивчення російської мови, в Єгипті їх позакривали, в Індії немає охочих її вивчати.

Мовна війна — війна культурно-політичного характеру — зобов'язує носіїв української мови до уважливішого й любовнішого відношення до мови Шевченка, Українки і Франка, бо ця мова стоїть на першій лінії фронту боротьби з московсько-шовіністичною політикою.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

Людмила Мойсеева

Хто був Сергій Степняк-Кравчинський

У „Свободі” з 25 квітня ц. р. появилася замітка за „Літературною Україною” про вихід з друку книжки Євгена Таратути, присвяченої С. Кравчинському. Євген Таратута займається постаттю цього визначного народника українського роду вже у своїй брошурі „Наш друг Е. Л. Войнич”, Москва 1951 р.

Хто був Кравчинський? Децю про нього можемо довідатися з книжки Федора Прийми „Шевченко и русская литература XIX века”, Москва-Ленінград 1961 р.

Сергій Кравчинський, літературний псевдонім Степняк, був одним з найзавзятіших пропагандистів поетичної творчості Шевченка на світовому форумі — і це для нас, українців, найцікавіше, — а взагалі це один із найчільніших революціонерів царської Росії, особистий приятель Драгоманова, Плеханова, Енгельса і Маркса (зокрема близький товариш дочки Карла Маркса, Елеонори), редактор англійської і паралельної німецької газети „Вільна Росія” в Лондоні та автор багатьох книжок і статей. Англійська письменниця — перекладачка Шевченка і авторка роману „Гедзь”, Е. Войнич була також його приятелькою. Вона писала й перекладала теж під своїм дівочим прізвищем Етель Ліліян Буль.

Жив Кравчинський всього 44 роки, і життя його було сповнене неймовірно кипучою діяльністю. Народився він 1851 року на Україні. Як учень артилерійської школи за участь в революційному гуртку був 1873 року заарештований. Утік з тюрми закордон, звідки повернувся через п'ять років, щоб виконати замах на шефа жандармів Мезенцева, який визначався великою жорстокістю супроти політичних в'язнів. Замах Кравчинському удався, і він знову втікає закордон, де й залишається до кінця свого життя. Закордоном виходять його книжки: нариси „Підпільна Росія” (1882), роман „Андрій Кожухов” (1889), численні публіцистичні статті, що були перекладені багатьма чужими мовами, та повісті „Штундист Павло Руденко”, „Хатинка над Волгою” (вийшла після смерті автора 1900 і 1906).

Мешкаючи в Лондоні, Кравчинський, як сказано вище, нав'язав близькі зносини з дочкою Карла Маркса, Елеонорою, а також з Марксом і Енгельсом. Мусимо тут підкреслити на користь нашого земляка факт, що Фрідріх Енгельс ставився критично до його ідейних поглядів, а високо цинив його лише як пропагандиста революційного руху. Цей факт надзвичайно цінний для нас, бо він свідчить про те, що українець Кравчинський, вихований на творчості великого Кобзаря, не йшов сліпо за такими „божками” як Маркс та Енгельс, мав свій власний погляд на речі і відвагу ті погляди боронити. Не тяжко догадатися, що розходження з „ідолами” пролетаріату було на тлі розуміння ролі селянства в майбутньому устрої світу. Селянство теоретично прирік Маркс на загибелю, ну а виконання тієї теорії ми маємо нещастя оглядати в СРСР протягом останніх 50 років. Воно здійснюється неухильно і жорстоко учнями Маркса.

Кравчинський разом з іншим українцем Феліксом Волховським, нащадком славних Волховських з Мосівки, особистих друзів Шевченка, засновують в Лондоні товариство „Друзів російської свободи”, метою якого була популяризація серед англійських читачів російських революційних письменників, а передусім українського Кобзаря.

Ф. Прийма наводить неопублікований лист з серпня 1888 р. Драгоманова до Кравчинського-Степняка якраз про це: „Від Хмельницького, — пише Драгоманов, — до Шевченка. Звичайно мені приємна Ваша вістка про поетесу (мова йде про Етель Ліліян Буль-Войнич. — Л. М.), але якщо Ви з цією поетесою не перекладете „Марії”, то я готов з Вами посваритися. Без жартів, — „Катерина”, „Наймичка” і „Марія” складають природно трилогію — одну з найбільш характеристичних для Шевченка. Сподіваюсь, що Ваша поетеса настільки радикалка, що не перелякається „Марії”. Щождо Вашої передмови, дозвольте запропонувати Вам, у свій час, прислати копію двох документів, які характеризують братство Кирило-Ме-

ли те, чого не вистачало тодішньому українству — політичного елементу й конкретного плану боротьби з ненависним царством. На жаль, і Кравчинський, як багато українців перед ними і після них, кидати „взъязку річку“* українську і витпивали в „безбрежне море“ російське, поставивши боротьбу за соціальні цілі понад національні, але й вони зробили деяку позитивну працю для України, активізуючи українське суспільство.

До речі, симпатизуючи українським політичним організаціям, Степняк-Кравчинський з великим для себе ризиком перевозив на Україну українську революційну літературу.

Перебуваючи в Москві, Болховський зорганізував „Малоросійську Общину“, а дещо пізніше таємне „Руське Товариство“. В програмі обох гуртків було відраховувати поминки по Шевченкові, Болховський, бездоганний знавець української літературної мови, вів свій щоденник по-українському, а також написав по-українському „Правдиве слово хлібороба до своїх земляків“, яке було уведено Франком у видання листів Драгоманова. Кравчинський був одноступенем Болховського, їх єднала любов до українського народу, його фолкліору і літератури.

Будемо сподіватися, що книжка Євгена Таратуні про нашого взначеного земляка, відомого у свій час в західному світі революційно-народника, дасть ще більше цікавого українського матеріалу про нього, ніж подав Федір Прийма у своїй праці про Шевченка, з якої зачерпнуто ці відомості про Сергія Кравчинського-Степняка.

* Славні українські артисти Марії Заньковецької теж радили кидати українську спену і йти на російську ярмарок цими словами: „Бросьте свою узкую украинскую речку и выплывайте в безбрежное русское море“.

ПРОХИ ЛУМОРУ

Собака давним-давно отлук, осип і втрапив нюх. А гавкала тільки задля авторитету.

*

І коли новки були сніг і віщії цілі, поставила проблема, як нагодувати овець.

тодіське, про яке треба сказати між іншим, в своїй князі, що Шевченко був тільки українським гайдамакою найновішого пошуду, а не панславист-федераліст. (Очевидно, Драгоманов націляв Шевченка тут своїми власними орденами „панславизму-федералізму“.—Л. М.). Два інші листи Драгоманова до Кравчинського (1886 р. і 1892 р.) теж свідчать про велике зацікавлення останнього українською літературою, особливо Шевченком.

(Тже, намагуючись познайомити пераковічів Західної Європи з творчістю взначених письменників тодішньої Росії, Степняк-Кравчинський дає передусім про популярність великого поета України. Плекханов у листі до Кравчинського пропонує спілпрацювати у написанні книжки „Уряд і література в Росії“; „Ми розповіли б про лицемірства лібералізму Катерини II, про розпанапошування мавлівської цензури (цар Павло I, син Катерини), про заслання Пущкіна і Лермонтова, про арешт Тургеня за похвальну статтю про Гоголя, про заслання Трїбодова... про переслідування Костомарова, Шевченка, Достоевського, Михайлова, Чернишевського... про те, нарешті, що майже всі талановиті письменники теперішнього часу були або ще є на заслання“). (Як мало змінилося в російській тормі народів з того часу!)

З життям Кравчинського тісно переплітається і діяльність його приятеля (вони разом мешкали в Лондоні і разом редагували „Вільну Росію“) Федюка Волховського. Він теж був у Одесі в тім самім часі, що й Кравчинський. До його революційного гуртка входив і відомий Желябов. Мова тут іде про Південноросійський Союз Робітників в Одесі. Про це товариство, як і про подібні, пише М. Соновський у його праці „Дмитро Лонгов — політичний портрет“; „Треба мати на увазі, що ані „Земля і Воля“, ані „Народна Воля“ чи далі „Південноросійський Союз Робітників“ в Одесі, чи „Південноросійський Російський Союз“ у Києві, чи, врешті, „Визволення Праці“ — передвісник російської соціал-демократії, — всі вони не були українськими організаціями, хоч діяли на Україні, і їх членство рекрутувалося з українців. Але в усіх цих організаціях українці знаходили-

Маячення советського „історика”

Зі сторінок кагебівських „Вістей з України” (серпень ц. р.) в котрий то вже раз здійснюється шаманське завивання на адресу українських „буржуазних націоналістів”. У статті „кандидата історичних наук” Ю. Лизогуба (нещасна ж та „історична наука”, що має таких кандидатів!) п. н. „Буржуазний націоналізм — ворог дружби народів” цей малошанований автор головну увагу присвячує західноукраїнським землям, які з допомогою „братнього російського народу” зійшли на верхи добробуту і культури.

Пишучи про Галичину під польською окупацією і порівнюючи її стан під окупацією московською, Ю. Лизогуб заявляє, що польський уряд „розпускав прогресивні організації”, так, ніби тепер советський уряд дає можливість безборонно їм розвиватись і не карас тюрмою всіх, хто думає інакше, як наказує Москва. З його статті виходить, що галицький колгоспник живе тепер не гірше, як американський фермер. Що тепер у Галичині стільки й стільки шкіл, поліклінік, фабрик, заводів... Ю. Лизогуб при цьому використовує заявлений метод порівнювання, як то було 40 років тому і як є тепер, — так, ніби 40 років Галичина стояла б в культурному й економічному розвитку на місці, чекаючи лише на прихід большевиків. Добре ще, що не порівняв він промислову продукцію Галичини з 1913 роком, як то часто практикується в „дослідженнях” советських економістів при порівнюванні стану царської Росії з советською.

„Так звані „українознавці”, — пише Лизогуб, — як, наприклад, зрадник батьківщини (якої, советської?) Оглоблин, ярий проповідник ідей фашизму Донцов, буржуазний націоналіст-емігрант Андрій Левицький (!?) у своїх „творах” багато сліз пролили через те, що гануло в минуле, за їх словами, „щасливе життя західноукраїнського населення 20-30-их років”.

Де і які „твори” писали на цю тему Оглоблин, Донцов і Левицький?

„Кандидат історичних наук” Лизогуб з радістю стверджує, що західноукраїнські області „догнали у своєму розвитку східні області України”. Як це розуміти — зрівнялися згідно з наукою Маркса-Леніна в нужді і злиднях? І селянство Галичини стало новітніми советськими рабами-кріпаками, робітниками, якщо не вкрадуть чогось на підприємстві, не зведуть кінці з кінцями, а інтелігенти мусять прославляти своїх гнобителів або йти до концтаборів?

З не меншою радістю пише Лизогуб про те, що внаслідок „дружби советських народів” з Росії шлють на Україну верстати і автомобілі, з Вілоруси — трактори і самоскиди, з Прибалтики — радіоапаратуру і точні прилади, рибні продукти та трикотажні вироби, з Закавказзя — нафтопродукти, труби, цитрусові, з Середньої Азії — кольорові метали, бавовну, тканини...

Чи всього цього не можуть подостатку виробляти на Україні? Чи аж із Росії треба везти авта, з Білоруси трактори, із Закавказзя — труби, а із Середньої Азії кольорові метали?

Перестаралися ви тут, товаришу „кандидате історичних наук”, розкриваючи речі, про які мусіли б мовчати!

Але нехай уже буде. І „глибока дяка тобі, славний російський народі і всім вам, народи-брати від народу Радянської України!”

Закінчує свою „історичну розвідку” Лизогуб лайкою проти Ярослава Стецька і маяченням божевільного: „Ідеологи українського буржуазного націоналізму нині підтримують ізраїльських екстремістів, стають на одну точку зору з маоїстами, закликають до негайної атомової війни...”

Ось така в СССР „історична наука” і такі її „історики”.

В. Д.

ВИНИЩУВАННЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР

Чергове число „Хроніки поточних подій”, яке появилось після півторарічної перерви, окрему увагу присвячує долі депортованих у 1944 р. з наказу Сталіна до Середньої Азії кримських татар.

Під теперішній час, читаємо в „Хроніці”, в Криму періодично переводять облави на тих нечисленних татар, які нелегально повернулися на свою батьківщину. Недавно 11 татарських родин у радгоспі „Большевик” Красногвардійського району міліціонери жорстоко побили і із зав'язаними руками доставили на летовище, звідки їх перевезено на місце попереднього заслання. І все це не зважаючи на те, що, згідно з постановою Верховного Совету СССР з 28 квітня 1956 р., „татари, які раніше мешкали в Криму, можуть проживати на всій території СССР”. Після „указу” Верховного Совету з 5 вересня 1967 р. змогли повернутися до Криму лише 12.000 осіб з виселених 150.000.

Минає 26-ий рік, як кримсько-татарський нарід перебуває на заслання в умовах дискримінації і знущання з їхніх національних почувань і прав. В Криму збурено бульдозерами і розорано татарські цвинтарі та історичні пам'ятки.

Про ген. Петра Григоренка, якого за оборону виселених з Криму татар кілька років тримали в тюремній психіатричній лікарні і недавно випустили на „волю”, нічого не чути.

Михайло Кушнір

Американська масова культура і українська діаспора

(Закінчення)

Гомогенізуючі наслідки кічу зтирають також межу віку. Цікаво було б знати, скільки дорослих читає комікси. Знаємо, що книжки з коміксами є улюбленою лектурою вояків і моряків, що в ЗСА продається щомісячно 40 мільйонів цих книжок і що біля 70 мільйонів людей читають щоденно сторінку коміксів у часописах. Знаємо також, що фільми „вестерни” й програми телевізій, такі як „Супермен”, „Кептен Марвел”, „Вондер Вуман” втішаються успіхом не тільки в дітей. З другого боку діти мають доступ до розваг для дорослих, до кіна, радіо і телевізії (завважмо, що ці нові роди мистецтва зтирають лінію віку, бо ставлять відбирачам незвичайно скромні вимоги, коли йдеться про культурний рівень).

Це злиття дитячої й дорослої публіки означає: 1) інфантильну регресію в дорослих, які не можуть порадити собі з напруженням і складністю нинішнього життя, заховаються в кіч, а це з черги утворює їх і замикає в інфантилізмі; 2) „надмір подразнень” у дітей, які дозрівають заскоро.

Замало уваги присвячується зв'язковій поміркованості між масовою культурою й історичною еволюцією американського суспільства. В книжці „Радіо Рісирч”, 1942-43, Ліо Левенталь порівнював біографічні статті в тижневиках „Коллієрс” і „Ді Сатердей Івнінг Пост” за роки 1901-1941. Він ствердив, що впродовж сорока років пропорція статей про бізнесменів, фахівців і політичних провідників обнизилася, натомість пропорція статей про людей, що постачають розвагу, піднеслася на 50 відсотків. Щобільше, ці постачальники розваг у 1901 році це були головною поважною мистці, оперові співаки, різьбярі, піяністи, як у 1944 р. це були виключно фільмові зірки, бейсболісти і т. п. А навіть „поважні” герої 1941 року не такі поважні: бізнесмени й політики — це пришелепуваті й чудаци, а не могутні провідники й політики як у 1901 р. Левенталь називає героїв „Сетердей Івнінг Пост” 1901 року „божищами продукції” а сьогоднішніх „божищами консумції”.

Левенталь завважує, що сучасна постать із „Ді Сетердей Івнінг Пост” має успіх не з уваги на свої особисті прикмети, але тому, що їй „пощастило”. Конкуренційна боротьба представлена як лотерія, в якій кілька, не більше обдарованих таланом і не більше енергійних ніж інші, виграли, бо витягнули щасливі жеребки. Вплив на масового читача такий, що він відчувається потішеним (це міг би бути я сам), а водночас він знеохочується до зусилля, втрачає амбіцію (немає жадних правил, отже що допоможе боротьба?). Помітно, як ця еволюція покривається з господарським розвитком краю. Левенталь стверджує, що „божища продукції” втримували свою перевагу тільки до кінця 20-их років. Зворотною точкою була криза 1929 року, коли стало проблемою як радше споживати товари, ніж як їх продукувати, і коли довільність та хаос капіталізму стали очевидними для людини маси. Вона звернулася, отже, до „божищ консумції” або, точніше, їх запропонували їй продуценти масової культури, і людина маси їх прийняла. Американська людина маси, яка виявляється в цих „божищах консумції”, не є вже центром, з якого випромінює енергія і діяльність, від праці й продуктивності якого може залежати поступ людського гатунку. Замість тих, що „змагаються”, маємо тих, що „беруть”. Виявляється, що вони є прихильниками фантазмагорії суспільної безпеки у світовій скалі, а така постова дорівнює вимозі, щоб їм давали все, що їм потрібне для розмножування і розваги.

Роля науки в масовій культурі теж змінилася з раціональної і впокоючої пошану для цілей, в пасивну, сповнену випадку, а навіть катастрофічну. Звернім увагу на еволюцію детективної повісті, початки якої можна добачувати в спогадах Вігока, майстра-детектива з епохи Наполеона. Едгар По, особливо зафасцинований науковою метою, написав перші, досконалі детективні повісті. Конан Дойль створив героя Шерлока Голмса, який користується науковою дедукцією. Подібні повісті могли

знайти відзвук, а навіть зрозуміння тільки у відбирачів, призвичаєних думати науковими категоріями: збирати дані, висунути гіпотезу, справджувати її слідкуючи, чи послужить вона для скоплення вбивника. Сам задум мистецького жанру, що приймає форму проблеми, яку належить розв'язати інтелектуальними засобами, міг постати тільки в сторіччі науки. Така детективна повість, у „клясичному” для неї стилі, завжди ще приманює авторів, але вже почали усувати її на другий плян твори, які дико виростають в „сенсаційному” стилі. В Америці розпочав це Дешіл Геммет, а тепер ця течія скріпилася, відколи появилася Мікі Спілейн, шість книжок якого продано в 13 мільйонах примірників. Сенсаціоналісти вживають те, що для клясиків було стрижнем справи — викриття злочинця — тільки як параван, який дозволяє їм докладні описи сцен проливу крові, брутальности, сексуального розгнущання й алкоголізму. Здержливого, холодного, зручного, субтельного Голмса заступлено брутальною, неотесаною людиною чину, досягнення якої мірється не бездоганною майстерністю, а видержливістю на алкоголь, жінки, удари в щоку.

Колись Джордж Орвелл, з приводу появи „сенсаційної” детективної повісти („Но орхіде фор місс Бландіш”), вказував, як бруталізація одного літературного жанру відбиває загальне обниження етики, в порівнянні з ХІХ сторіччям. Важко уявити собі, що він написав би, коли твори Мікі Спілейна появилися б за його життя.

*

Консерватисти, такі як Ортега-і-Гассет та Т. С. Еліот, твердять, що коли „бунт мас” довів до жахиття тоталітаризму — єдиною надією є відбудувати давні клясові мури й знову підкорити маси аристократичній контролі. Що популярне, є для них синонімом вульгарности й дешевини. А з другого боку марксистські радикали й ліберали вважають, що маси в засаді здорові, але є жертвою культурної експлуатації з боку володарів кічу — в чому видно неначе ідею „шляхетного дикуна” в стилі Руссо. Коли б так дати масам добру поживу замість кічу, як піднявся б рівень масової культури! Обидва ці діагнози видаються помилковими:

закладають, що масова культура є (на думку консерватистів) чи могла б бути (на думку лібералів) виразом люду, народу, як фолкльор, тоді як вона є виразом мас, а це — велика різниця.

Є теоретичні причини, через які масова культура не є й ніколи не може бути доброю. Вважається певним, що культура може бути творена тільки людськими істотами і для людських істот. Однак, коли люди зорганізовані (або стисліше, здезорганізовані) як маси, вони втрачають свою людську своєрідність і вартість. Бо маси в історичному часі є тим самим, чим юрба є в просторі: великим числом людей, нездібних виразити себе як людські істоти, бо їх не лучать стосунки властиві ані одиницям, ані членам спільноти — насправді ніщо не лучить одного з другим, сполучником є щось відлегле, абстрактне, нелюдське: футбольний матч чи випродаж у випадку юрби, партія чи державна в випадку мас. Людина маси є самогнім атомом, таким як мільйони, що становлять „самотню юрбу”. Натомість „фолк” чи люду, народ — це спільнота, себто група одиниць, пов'язаних спільними інтересами, працею, традицією, почуттям вартости, почуваннями, щось як родина, кожний член якої має спеціальне місце і функцію як одиниця, а водночас бере участь в інтересах групи, почуваннях і культурі. Скаля є достатньо мала, щоб „робило різницю” як поводить ся одиниця — перша умова людської — в протиставленні до масової — екзистенції. Одиниця є і важливіша, як одиниця у масовому суспільстві, і більше включена в спільноту, а її творчий дар живиться багатим стопом індивідуалізму й спільнотности. Великі культуротворчі еліти минулого були спільнотами цього роду. В протигвенстві до цього масове суспільство, подібно як юрба, таке незрізничковане і так слабо пов'язане, що, коли йдеться про людські вартості, його атоми змагають зводитися до найнижчого спільного знаменника, його моральність обнижується до рівня найбільш брутальних і примітивних його членів, смак до рівня тих, що найменше вразливі й найменше освічені. А поза всім, — скаля є попросту завелика, є забагато людей.

Однак, колективна потворність, „маси”, „публіка”, служать за людську норму науковим

і мистецьким спеціалістам американської масової культури. Вони здеградували публіку, трактуючи її як предмет, ставлячися до неї з безцеремонністю й об'єктивізмом студентів медицини, коли роблять секцію трупа, а водночас підлабузнюються до неї, сходять до рівня її смаку й ідей, вважаючи їх за критерій дійсності (коли йдеться про „квестіонарних” соціологів і інших „науковців суспільности”) або мистецтва (коли йдеться про володарів кічу). Коли чуємо, як „квестіонарний” соціолог доповідає про способи своїх дослідів, мусимо дійти до висновку, що він вважає людей отарою тупих тварин, в'язанками умовних рефлексів, і що розраховує тільки на те, яке запитання викличе який рефлекс. Водночас він не може не визнати статистичну більшість великою Дійсністю, секретом життя, який памагається відкрити. Подібно як володарі кічу, він цілком невразливий на вальори й готов прийняти кожний ідіотизм, коли цей ідіотизм має піддержку багатьох. Аристократ і демократ критикують смак маси й суперечаться з ним: один робить це ворожо, другий приязно, але обидві постави висказують певну гієрархію вартостей. Це менш принизливе для мас, ніж „об'єктивний” підхід Голлівуду чи „квестіонарних” соціологів, подібно, як менше принижує людину, коли на неї кричимо, ніж коли спокійно встановлюємо, що вона є гвинтиком у машині.

Але плебс бере свій діалектичний реванш: цілковита байдужість до його людської якості означає цілковито покірний поклін перед його статистичною кількістю, а фільмовий магнат, який цинічно „дає публіці те, що вона хоче”, себто встановлює, що вона хоче сміття, обливається потом зі страху, коли касові впливи зменшуються на 10 відсотків.

Пропозиція консерватистів рятувати культуру, привертаючи давні класові поділи, має міцніші історичні підстави, ніж марксистська надія створення нової, демократичної, безкласової культури, бо, за винятком одного можливого виймку Атен Перікла, всі великі культури минулого були культурами еліти. Однак, політично беручи річ, це пропозиція без значення в світі, підкореному домінації двох великих масових країн, ЗСА і ССРСР, що упромисловлюються й умасовлюються щораз більше. Єди-

ною практичною протидією в цьому напрямі могло б бути тільки відновлення культурної еліти, яку створив авангард. Коли йдеться про авангард в ЗСА, то він тепер умирає, частинно з внутрішніх причин, частинно тому, що придавлений силою суперницею — масовою культурою. Очевидно, цей процес не досягне ще 100 відсотків і певно ніколи не досягне, хібащо в ЗСА запанує комунізм. Надалі над повітрям висіють острови для тих, що достатньо рішені, щоб туди дійти й там залишитися. Як показав Фолкнер, письменник може навіть покористуватися Голлівудом, замість того, щоб Голлівуд послужився ним, коли є досить рішучим у своїх намірах. Однак, гомогенізація вищої і масової культури зайшла вже далеко і постійно поступає. Натомість бракує поважніших даних, щоб вижидати відродження авангардизму, чи пак успішного руху проти масової культури. Це особливо відноситься до ЗСА, де затертя класових поділів, брак якоїсь тяглої культурної традиції і легкість, з якою продається і продається кіч, працюють в протилежному напрямі. У висліді цього американська інтелігенція малочисельна, слаба й розбита. Одною з дивних прикмет американської культурної сцени є велетенське число людей, заангажованих в умовій праці й мале число інтелектуалістів, коли окреслимо перших як фахівців, думка яких не виходить поза їх „ділянки”, а других як особи, для яких ціла культура є засягом їхніх зацікавлень. Не тільки є мало інтелектуалістів, але вони не гуртуються, не мають почуття, що творять спільноту.

*

Масова культура, в своїй комерційній формі, захоплювала своїм засягом, перед Другою світовою війною, також Середньо-Східню Європу, в кожному разі міста, де її форпостом було кіно. По Другій світовій війні поставлено в середній Європі бар'єру, так, щоб західня масова культура не могла проникати на Схід. Але водночас там відбувається індустріялізація, якої ця культура в такій чи іншій відміні є функцією. Треба, отже, запитати, що входить там на її місце і що заспокоює потреби мас, які вирвані із сіл і покидають традиційний спосіб життя.

Совєтсько - китайська війна та розпад СРСР

(Продовження)

Головні твердження фальсифікованої російської історії такі: 1. Московська Русь є продовження Київської Русі, а є продовження Київської Русі; 2. Біологічне змішання етнічного слов'янського елементу Московської Русі з фізично та монголо-татарами не змінило національних характеристик, притаманних усім слов'янам, і тому російська нація є слов'янська і 3. Росія належить до європейських держав.

Ю. Вернадський довів, що Московська Русь не є продовження Київської Русі, а є нововідродження колишньої імперії Чингіз-хана. Але через те, що він, як переважна більшість європейських істориків, не надавав великої ваги етніковеслі, а тому і біологічному змішанню етнічних груп, він розглядає російську націю і Росію як слов'янське твориво.

Щепа Першої світової війни та більшевизму кого перовороту багато російських істориків винаймали в Росії соціалізм не був чимсь дуже відмінним від наслідування американських хмарочосів і взагалі мрії, щоб догнати і перегнати Америку. Кипіло про постачання масам кічу, але керованого злоти і централью, безосередньо корисного для московських вождів. Коріння цього псевдоісторичного доктрина в російському XIX столітті, зарізно з суцільноцирковому легковаженні прав творості, як і в мистецтві кінарів-реалістів та в музичній чакловщині, себто відкриває чотири з воєюм зав'язь. Усіх письменників і мистців закріпили до цієї продукції, опірних змішувавано фізично. Безупинна „критика“ недоліків, себто сірости, монотонії, нудьги, „схем“ — багаторекомендує про ідеї московських вождів. Вони хотіли в масового мистецтва такого багаторого, як „Сетердей Івнїт Пост“, так сповненого духу, як фільми Лотвівду, а водночас такого сухо-педагогічного, як виклад прудерійної вчителки. Але спроби змішання української народної до духово-культурного самовизначення в умовах совєтської масової культури хочуть присвятити окрему статтю.

Погляд на російську історію не з захопленням, а зі страху.

Київська Русь була групою князівств, що утворювалися князями варязької династії і що була розташована в басейні річок, які безперервною лінією з'єднували Балтійське та Чорне море. Цілі цих князівств була організація торговлі вживав цієї путі. Крім Київської Русі одначасно існували на території європейської Росії Хозарська держава (пониззя Волги та Дону) та Болгарське царство (середня течія Волги), що були в політичному та господарському відношенні чи не значущіші, ніж вона. З Київської Русі не могла розвинутися ніяка подальша держава внаслідок невизначеності її кордонів та нападів сильних кочовиків з півдня і сходу. Тому уявлення, що ніби майбутня

російська держава є продовженням Київської Русі, цілком невірне. Про Росію епохи татарського ярма російські історики пишуть так, ніби ніякого татарського ярма й не було. Безглуздо було писати історію Рязанщини окремо від загальної історії Росії. Отже, також безглуздо писати історію Росії епохи татарського ярма, забуваючи, що ця Росія була в тих часах провінцією великої держави.

Державне об'єднання Росії під владою Москви було прямим наслідком татарського ярма.

Доки московські князі збирали, щобто адміністративно та фінансово об'єднували тільки руські землі, вони були губернаторами татарської влади. Дійсними державними правителями вони стали, коли почали збирати татарські землі, щобто Золоту Орду. Починаючи з Петра I, російські царі намагались зробити з Росії європейську державу, що було неприродно. Спадщина Чингіз-хана невіддільна від Росії. Хоче Росія чи не хоче, вона назавжди залишиться охоронцем цієї спадщини і ціла її історична доля цим визначається.

Цей історично-філософський твір написав князь Микола Трубецкой, видатний російський філолог. Коли б Трубецкой знав молекулярну біологію, то він зрозумів би, чому „Росія назавжди залишиться охоронцем спадщини Чингіз-хана“; але він прийшов до цього висновку частково логічно, частково інстинктивно, бо мав цю спадщину в молекулярних структурах клітин своєї нервової системи (мозку).

Ще більш обґрунтований збоку фактичного матеріялу є другий історичний твір.

Вплив монгольського ярма на Росію

Організація Московського князівства, що виникла внаслідок монгольського ярма, була вжита азійськими завойовниками, зрозуміло, не для добра російського народу і не заради звеличення Московського великого князівства, а саме для зручності управління великою країною, що її вони підкорили. Вони не могли дозволити в ній існування великої кількості володарів, що жили б за рахунок та хаосу їхніх нескінченних сварок, що підривали господарство країни та позбавляли її безпечности

сполучень. Тому природно вони заохочували утворення сильної влади московського великого князя, що могла б тримати в покорі удільні князівства. Отже, монголи розпочали збирання та організацію Русі за зразком своєї держави для запровадження порядку та законности. Внаслідок такої політики монголів, що вони усюди запроваджували порядки, установлені ще за Чингіз-хана, вони дали підкореній країні підвалини майбутньої московської державности: самодержавство (ханат), централізм, кріпацтво, релігійну толерантність.

Тому, що у монголів була сувора супідрядність в адміністрації та у війні, одного з князів ставили старшим, даючи йому „ярлик“ на велике князювання. Через нього хан посилав свої розпорядження з вимогою беззаперечного виконання їх усіма князями. Для контролю діяльності князів хан призначав свого даругабаскака, який повинен бути монголом; він був ніби комісаром хана при російських князях. Отже, великий князь київський і великий князь з ярликом мали зовсім різні функції. В розпорядженні баскака був загін війська, що завжди розташовувався поза межами міст. Ці розташування були відомі під назвою „татарських сіл“. Усюди в імперії Чингіз-хана була сувора супідрядність в адміністративно-політичному відношенні від воїна або простої людини до намісника або удільного хана і до Великого імператора, що його Бог послав на землю. От чому російське самодержавство не має собі повторення на Заході; але воно було таке близьке і зрозуміле монгольському ханатові.

В Китаї, Персії і Русі організація державного управління була одноманітна — на чолі був місцевий князь, а при ньому баскак з військом.

Завдяки „покірливій мудрості“ московський князь домігся великого княжого престолу. Хан доручив Іванові Калиті покарати тверського князя за повстання, за що і одержав у 1328 р. великокняжий престіл. З того часу припинились татарські наїзди на Московську Русь і запанували мир та порядок впродовж сорока років.

Влада великого князя не була номінальною; він був наділений ханом такими функціями влади, що сприяли збиранню Московського

князівства. Спочатку простий відповідальний прикажчик для збирання та доставки данини, московський князь одержав від хана владу повноважного керівника та судді російських князів. Літописець пише, що коли діти Івана Калити після смерті батька в 1341 р. з'явилися до хана Узбека, то він зустрів їх з пошаною та любов'ю і обіцяв нікому крім них не давати великого князювання.

„Удільні князі монгольського періоду, якби вони мали волю, — пише російський історик Платонов, — розстрожили б свою Русь на удільні шматки без усякого зв'язку, що вічно ворогували б між собою, тому що в їхній спустошеній суспільній свідомості залишилось місце тільки для інстинкту самозбереження і захоплення; але, на щастя, князівства тогочасної північної Русі були не незалежними володіннями, а данницькими улусами татар і їхні князі звалися холопами вільного царя, як тоді величали хана Золотої Орди”.

Монгольська влада майже припинила зв'язки північних князівств з Західньою Європою, але відкрила путі на Схід. Є багато вказівок, що російські вояки і навіть цілі російські частини були на службі у ханів, навіть в такій віддаленій країні як Китай.

„Східні звичаї розповсюджувались нестримно під час монголів, приносячи із собою нову культуру та новий побут”, пише російський історик В. Іванов. Так, наприклад, змінилась одежа: від довгих білих слов'янських сорочок, від голених голів з оселедцями, від довгих штанів вони перейшли до золотих каптанів, сап'янових чобіт і кольорових шаровар.

Вивчаючи управління чінгізидів з першоджерел, М. Іванін прийшов до висновку, що воно стояло для того часу високо і що чінгізиди були освічені краще, ніж інші правителі того часу. Сам творець імперії Чінгіз-хан у той жорстокий, насичений кров'ю час, залишив речення, що заслуговує бути прилучене до найкращих досягнень людської культури: „Поважаю та шаную всіх чотирьох: Будду, Мойсея, Ісуса, Магомета і прошу того, хто з них у правді найбільший, щоб він став моїм помічником”.

Релігійна толерантність, що була у монголів одним із принципів їхнього співжиття з підкореними народами, дозволила монгольській ари-

стократії влитися в аристократію російську, в жилах якої і до нашого часу тече немало монгольської крові. Монгольське ярмо влило певний відсоток монгольської крові у кров російського народу і не тільки його вищого прошарку. Змішання крові та взаємний духовний вплив росіян і монголів був не тільки у верхах провідної верстви. Починаючи із середини XIII сторіччя воно йшло і йде до сьогодні через цілу товщу народу, бо нарід, що жив в Золотій Орді, живе тепер в Советському Союзі. Тяжко знайти росіянина, що в його жилах не тече монголо-тюркська кров. Тому зрозуміло, що росіяни повинні вивчати монголо-тюркські народи Росії для самопізнання, тим більше, що об'єднання майже цілої території сучасної Росії під владою однієї держави уперше було здійснене не росіянами, а монголо-тюрками.

Спорідненість крові росіян та інших слов'янських національностей за останніми даними медицини виявилась мітом. Так, наприклад, встановлено, що кров західних та південних слов'ян з біохемічним показником 2.5 ближча і рідніша до крові романо-германських європейських народів з показником 2.5-3.5, а кров росіян з показником 1.3 ближча до тюркських та угро-фінських народів з показником 1.5 і навіть азійських народів: калмиків, бурятів та монголів з показником 0.5. Отже, за расовим біохемічним показником народи Європи та Азії можна розділити на три типи: європейський тип з показником більше, як 2.0, азійський тип з показником 1.0 і євразійський тип, що його можна визначити як тип сучасної Росії з показником 1.0-2.0; сюди належать і росіяни з показником 1.3, близьким до чисто азійського показника.

Рух росіян на Схід був пов'язаний з русифікацією багатьох тюркських племен: співжиття з тюрками червоною ниткою проходить через цілу російську історію.

Коньюгація — органічне з'єднання східного слов'янства з тюрками — основний факт російської історії.

Автор також наводить різні докази того, що російські народні співи та танці не є чисто слов'янські.

Цілий уклад життя, що в ньому віра і побут становлять єдину цілість, що в ній і державна

БРЕЖНЕВСЬКІ ШТУРМОВИКИ

Те, що відбулось у Москві 16 вересня на площі, яку підготовляли під „парк культури і відпочинку“, пригадало світові дні перед приходом Гітлера до влади, коли його „штурмовики“ палили на вулицях Берліну твори Гайне, Дарвіна і всіх недогідних „фюрерові“ письменників та філософів.

За мовчазною згодою урядовців з московської міської ради група мистців-абстракціоністів вирішила влаштувати на цьому пустарі своєї виставки. Абстракціонізм у мистецтві, як відомо, в СРСР заборонений, як „буржуазний жанр“, і, не зважаючи на мовчазну згоду советських бюрократів, на сотні запрошених гостей, в тому числі й чужинецьких дипломатів та кореспондентів, зокрема „Нью Йорк Таймсу“, з наказу секретаря райкому партії рушили на територію вистав-

ідеологія, і матеріальна культура, і мистецтво, і релігія були невід'ємними частинами єдиної системи, яка не була формулована, але існувала в підсвідомості кожного і в бутті цілого національного — все це несе відбиток монгольсько-тюркського психічного типу. А якраз це і було те, чим трималась стара Росія, що давало їй стійкість і силу. Якщо деякі чужоземні спостерігачі нічого не бачили на Московській Русі, крім плазування народу перед агентами влади, а останніх перед царем, то вони не розуміли психіки цього народу. Адже те ж саме бачимо у монголів імперії Чингіз-хана: беззаперечне підкорення, не насильне, а релігійно-побутове було підвалиною державности монголів.

Монгольське володарювання зробило московського царя абсолютним самодержцем, а його підданих кріпаками. Чингіз-хан та його нащадки управляли своїми народами необмежено іменем Вічносинього Неба. Подібно йому російський цар-самодержець управляв підвладними йому народами як „помазанник Божий“. Таким чином бачимо, що московський цар (за виразом В. Іванова) „вилуцився з монгольського хана, як пташеня зі шкаралупи“, тому що в цьому він був подібний тільки до монгольських ханів і глибоко відрізнявся від західних монархів. Коли закінчилося монгольське володарювання і Росія звільнилась від татарського ярма, то ця держава виявилась дивно схожою на колишні монгольські ханства і взагалі на східні монархії Азії.

(Далі буде)

ки бульдозери і пожежні машини. Вся ця „техніка“ збурювала стени, розчавлювала під гусеницями образи, а пожежні машини струменями води збивали з ніг відвідувачів виставки.

Міліціонери, перебрані в цивільний одяг, і „дружинники“ мали нагоду тут доказати свою відданість партії і уряду: вони брутально хапали людей і тягнули їх до поліційної станиці, побили трьох американських кореспондентів, вибивши одному з них три зуби, виривали і топтали ногами фотографічні апарати.

У відповідь на гострий протест побитих і зневажених людей урядовці з міської ради заявили, що їм нічого не відомо про те, що сталося на виставковій площі.

Виходить, що для кремлівських верховод, які напевно знали й апробували цей напад брежневських штурмовиків, світова opinio не має аж такого великого значення, яке приписують їй прихильники детанту. Ця подія в Москві ще раз продемонструвала на цілий світ, що „культурний обмін“ для большевиків означає лише американські дешеві кредити і технічну допомогу Америки для дальшої розбудови мілітарної могутности СРСР.

З огляду на світовий розголос, що його викликала ця скандальна історія, малярам-абстракціоністам дано дозвіл влаштувати свою виставку на далекій окраїні Москви.

СОВЕТСЬКИЙ КЛЯСІК — ПЛЯГІЯТОР

Біографія советського клясика Михайла Шолохова не багата на героїчні події: народжений у 1905 році, закінчив він лише три кляси гімназії, в роках революції був „продармійцем“ — розкуркулював своїх братів донських козаків, працював вантажником, рахівником... А далі блискуча кар'єра: член ЦК КПСС, улюбленець Сталіна, член советської делегації, що на чолі з Хрущовим відвідувала Америку в 1959 р., нагороджений ленинською премією, двома орденами Леніна, численними медалями і нарешті лавреат нагород Нобеля.

За що всі ці благодаті? — За роман-епопею „Тихий Дон“ про боротьбу донського козацтва за советську владу. Цей роман назвав Сталін найкращим у советській літературі, і він увійшов в усі підручники советської літератури і був видаваний багато разів мільйоновими накладами.

Михайло Шолохов — „ортодокс“—неосталінець, і з цим не криється. На з'їзді письменників, де громили Солженіцина, назвав він автора „Архіпелаг ГУЛагу“ „зрадником батьківщини“ і „колорадським жучком“ — отим сільськогосподарським шкідником, що його нібито масово скидали два десятки років тому на „соціалістичні лани“ з американських літаків, щоб підірвати советську економіку.

Однак, ще в 20-их роках, коли появилася перший том „Тихого Дону“ з Ростова над Доном, де найкраще зна-

У 150-ЛІТТЯ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО ПОЕТА

Байрон і Мазепа

Поет світової слави, найвеличніший представник романтизму у світовій літературі, могутній виразник почуттів розчарування та заперечення сучасної йому дійсності, речник світової скорботи, того похмурого песимізму, що опанував розуми багатьох передових людей, борців проти реакції та несправедливості, Джордж Гордон Ноел Байрон не втратив до кінця надії на краще майбутнє, на свободу для поневолених народів і наприкінці свого короткого, сповненого кипучою творчою працею життя висловив непохитну віру в перемогу гуманізму і справедливості, сам чином узявши участь у змаганнях за здійснення цих ідеалів.

Для українського народу Байрон дорогий ще й тим, що в своїй творчості зобразив нашого гетьмана, борця за волю батьківщини Івана Мазепу, як національного героя і тим прославив Україну на цілий світ. Його поема про Мазепу започаткувала довгий ряд різних поем, оповідань, повістей, романів, драм та опер, присвячених Мазепі в різних країнах світу, що сприяло ознайомленню народів з українською проблематикою. Нащадок стародавнього аристократичного роду, Байрон народився 22 січня 1788 року в Лондоні, в родині зубожілого лорда і виховувався в обставинах руйнування старого патріархального побуту. Маєток, в яко-

ли Шолохова, поширилися чутки, що цей роман Михайло Шолохов украв після смерті донського офіцера-письменника Федора Крюкова, що в 1919 році помер на тиф. За поширювання цих „антисовєтських“ чуток людей жорстоко карали.

І от цими днями сенсація: Олександр Солженіцин на основі переконливих даних ствердив, що „Тихий Дон“, за який Шолохов одержав нобелівську нагороду, справді крадений і передрагований в совєтському дусі роман. Після цього твору кілька надрукованих творів Шолохова не мають жадної літературної вартості. Отже, „колорадський жучок“ Солженіцин таки справді пошкодив, але не совєтській літературі, а совєтському псевдокласикові-плягіяторові. Солженіцин пропонує створити комісію з істориків, літературознавців і стилістів, яка дослідила б текст „Тихого Дону“ і ствердила, що хлопець з трикласовою освітою такого роману написати не міг.

І що ж тепер Шолохов?

му зростав Байрон, нагадував йому колишню велич його предків. Відчуття матеріального незабезпечення і неможливість піднести свій добробут викликали в ньому глибоке незадоволення, а загальне зростання реакції в Європі, послідовне придушення визвольних рухів бездержавних народів викликали в Байрона песимізм і протест проти тогочасного суспільного устрою. Ці почуття чимдалі зростали і перетворились у заперечення цілого світового порядку. Скорботний настрій посилювали події особистого життя — хвороба, що зробила його назавжди калікою, конфлікт з матір'ю, нещасливий роман з кузинкою.

У роки студій в школі, а далі в Кембриджському університеті Байрон починає писати вірші, і в 1807 році виходить його перша збірка поезій „Часи дозвілля“. На неприхильну рецензію в журналі „Едінбурзький Огляд“ він відповів статтею „Англійські поети і шотландські рецензенти“ (1809), даючи гідну відповідь на закиди критика.

Незалежна, волелюбна людина, Байрон прагне цілковитої свободи, йому стають затісними рямки сучасного йому життя, він уноситься думками до далеких незнаних країн, не заторкених впливами цивілізації. Поет виїздить у тривалу подорож по Атлантийському океані і Середземному морю, мандрує по Іспанії, Португалії, Альбанії, Греції, відвідує Царгород і Близький Схід. Враження подорожі лягають в основу перших двох пісень його великої поеми „Мандрівка Чайльд-Гарольда“. Його Чайльд-Гарольд, розчарований аристократ, пересичений вигодами життя, бенкетами та любовними пригодами, відчуває себе чужим серед суспільства, зненавиджує його і розпочинає з ним боротьбу.

Повернувшись до Англії, Байрон бере активну участь у праці Палати Лордів. Там у 1812 році двічі виступає із запальними промовами проти закону, що передбачав кару смерті для робітників за нищення машин і проти переслідування католиків в Ірландії. В обох промовах, стверджуючи, що страта кількох людей, які зруйнували машини, не спинить боротьби робітників за покращання злиденного існуван-

ня, і обороняючи право католиків на вільний вислів своїх релігійних переконань. Байрон виліз свій високий гуманізм і любов до людини.

Низка екзотичних поем — „Гяур” (1813), „Абідоська наречена” (1813), „Корсар” (1814), „Лара” (1814), „Облога Коринту” (1816) і „Паризина” (1816) своїм багатством і різноманітністю змісту, могутніми образами самотніх людей крицевого характеру, що в ім'я своїх ідеалів проголосили війну суспільству, але самі не вірять в успіх і гинуть, — принесла Байронові велику славу і рівночасно збільшила кількість його противників.

У висліді розгорненої проти нього кампанії цькування Байрон у 1816 році знову вирушає в мандрівку, подорожує по Райну, довгий час перебуває в Швейцарії, де зближується з поетом Шеллі, пише третю пісню „Мандрівки Чайльд-Гарольда” (1816), оспівує ув'язненого борця за волю Швейцарії з XVI століття Бонівара в поемі „Шільйонський в'язень” (1816).

Під гнітючим враженням зростання реакції в Європі і діяння „Священного Союзу”, спрямованого на придушення визвольної боротьби підбитих народів підсилюється песимізм Байрона. У трагедії „Манфред” (1817) її герой висловлює далеко радикальніші від Чайльд-Гарольда погляди.

Подорож по Італії, перебування у Венеції, зближення з італійським національно-визвольним рухом вносять зміни в настрої Байрона, послаблюють його індивідуалізм, спонукають пильніше подивитись на навколишнє життя і заохочують взяти участь у справах розв'язання національних та політичних проблем, дійовіше виступити в обороні справедливості.

У такому настрої, під враженням Вольтера пише він свою поему „Мазепа” (1818), зображуючи в ній українського гетьмана, що в союзі зі шведським королем боровся за волю своєї батьківщини. Байрон описує, як у дорозі з-під Полтави, де „від шведів щастя утекло”, до Бендер, король і гетьман зупинились на відпочинок недалеко Дністра. Мазепа, як добрий господар, дбає про свого бойового коня, ділиться своїми харчами з Карлом та шведськими генералами. Король хвалить його як полководця та союзника і просить оповісти, де він так добре оволодів мистецтвом їзди на коні. Мазепа

розповів, що в молодому віці, коли він був при дворі польського короля, мстивий польський граф, приревнувавши його до своєї дружини, наказав прив'язати Мазепу до спини дикого коня і випустити в степ. Така була „школа верхової їзди” Мазепа. Врятували його козаки, і згодом він став їхнім гетьманом. Очевидно, ця історія має легендарний характер.

Характеристичні риси Мазепа в поемі Байрона — військовий талант, лицарська шляхетність, господарність — близькі до Вольтера, який так само змалював Мазепу всебічно обдарованим, у чому йому не дорівнювались шведські генерали.

У 1819 році Байрон починає працювати над великим віршованим романом „Дон Жуан”, рівночасно створює поеми „Маріно Фалеро” (1820), „Пророкування Данте” (1821), „Два Фоскарі” (1821), „Вернер” (1821), трагедію „Сарданапал” (1821), містерію „Каїн” (1821), „Бронзовий вік” (1823). І коли в „Каїні” ще поглиблено мотиви світової скорботи та універсальних сумнівів, що доходять до відчаю, і заперечення всього, більше як у „Манфреді”, то інші твори мають уже відмінні настанови: в них похмурий песимізм починає поступатись перед світлими, соняшними мотивами, безнадійність заступається надіями на світле майбутнє, щораз сильніше бринять визвольні ідеї.

Бажаючи сам послужити тріумфові визвольних ідей, Байрон нав'язує зв'язки з карбонаріями, які підготовляли визволення Італії, а з початком повстання греків проти турецької неволі на чолі загону добровольців їде туди, щоб допомогти грецькому народові. Оточений турками у фортеці Міссолунчі, загін під проводом Байрона чинив героїчний опір. Але під час облоги Байрон захворів на лихоманку і 19 квітня 1824 року помер.

Слава про геніяльного поета, великого гуманіста і друга поневолених народів поширилась по всьому світі ще за життя Байрона, а після його смерті в боротьбі за волю Греції зросла ще більше. Твори Байрона викликали численні наслідування, їх перекладали мовами різних народів світу. Під його впливом тема про Мазепу поширилась у багатьох літературах країн Європи і Америки. На Україні твори Байрона перекладали Микола Костомарів, Панте-

Українські виступи на Експо-74

Міжнародна виставка ЕКСПО-74, що відбувається в місті Спокен, ст. Вашингтон, ЗСА, як і інші подібні міжнародні імпрези, є добрим полем для презентації української культури, а тим самим пропаганди українського доброго імені серед чужинців. На жаль, цього „поля” як слід не використано, особливо у презентації української пісні. Замало виступів одного жіночого квінтету і хору, на якому високому рівні вони не були б. Причин для цього було дві: велика віддаленість виставки від наших більших скупчень і замала зацікавленість виставкою керівництвом нашого зорганізованого життя в ЗСА й Канаді. Однак, дякуючи приватній ініціативі деяких наших мистецьких ансамблів на заході Канади, вдалось бодай частинно заповнити цю прогалину.

Балет „Черемшина” і жіночий квінтет „Волошки”

В канадському тижневику „Українські Вісті”, в „Гомоні України”, „Українському Слові” в Аргентині і в „Віснику ООЧСУ” згадувалось про Український Тиждень на ЕКСПО та про виступи на ньому наших мистецьких ансамблів з Ванкуверу, Брит. Колумбія, Канада, балету „Черемшина”, і жіночого квінтету „Волошки”.

Танцювальний ансамбль „Черемшина” під мистецьким керівництвом І. Камінського полонив серця численної публіки, яка, не зважаючи на погану погоду, масово спостерігала виступи ансамблю.

Ансамбль „Черемшина” невеликий числом, але вишколений до тонкощів. Виконання танців доповнює стилевий народний стрій полтавського взірця. В контрасті до інших танцювальних ансамблів, „Черемшина” не практикує циркових трюків, що їх залюбки практикують підсоветські ансамблі.

Шкода, що до цього часу цей знаменитий ансамбль не дав своїх виступів в Міжнародному Амфітеатрі, на ЕКСПО.

Добре вив'язувався із завдань жіночий квінтет „Волошки”, але відкрите, під голим небом, місце, не надається на такого роду мистецькі виступи. Такі концерти повинні відбуватись лише у спеціально збудованих закритих приміщеннях.

Хор „Дніпро” і балет „Черемош” з Едмонтону

Від 8 до 12 липня, п'ять днів підряд, по два, іноді й три рази з величезним успіхом виступали хор „Дніпро” і балет Черемош”.

леймон Куліш, Михайло Старицький, Іван Франко, Павло Грабовський, Агатангел Кримський, Леся Українка, Дмитро Загул, а у вільному світі — Тодось Осьмачка, Олесь Бабій, Олекса Веретенченко, Святослав Гординський.

Іван Левадний

Виступи хору під керівництвом Романа Солтикевича і балету під керівництвом Честера Куця, програма яких перепліталась, стягував масу публіки. Хор „Дніпро” співав знаменито, особливо в Міжнародному Амфітеатрі вечорами, де є відповідно заінстальовані мікрофони й освітлення. Один знайомий мені американський музиколог, який викладає музику в місцевому коледжі, сказав про хор, що співає він „магніфіцент”, а такого бравурного виконання танців він ще не бачив. Американська публіка краще сприймає наші народні танці як спів.

Виступали обидва ансамблі із зміненими програмами. Найкраще випав концерт 11-го липня ввечері. Виступ імпазантніше проходить при кольоровому освітленні. Шкода, що дощ два рази перебив вечірні спектаклі. Розпочався той концерт піснею „Верховино, світку ти наш...” грою на трембіті, до якої згодом долучився мішаний хор. Хлопець і дівчина в гуцульських строях представили сцену залицяння, після чого півсотні танцюристів і танцюристок бравурно виконали „Коломийку”. Співав хор і пригравала оркестра. Присутні щедро оплескували виконавців.

Програма хору „Дніпро” складалась з таких пісень: Мішаний хор: „Верховино” муз. С. Задори, „Гей, браття опришки” із сольовим виступом баритона І. Прокопчука, муз. Кос-Анатольського, „Дівчино моя, переяславко”, муз. Верьовки, муз. В. Мптюка, „Коломня місто”, муз. Кос-Анатольського; Жіночий хор: „Іонад Прутом моя Коломня”, муз. Д. Циганкова, „Чорні очка”, муз. О. Омельченка; Чоловічий хор: „Гей, нум хлопці до зброї!” муз. М. Леонтовича, „Гей, зліталась орли”, муз. К. Стеценка, „Ой, дівчино, шумить гай”, муз. Г. Китастого і „Ясеня”, муз. С. Кривенького.

Поза ЕКСПО „Дніпро” дав концерт 10 липня в католицькій катедрі „Аур Леді ов Лурд”.

У неділю ввечері відбулась українська Служба Божя, що її відправив о. В. Тарнавський з Едмонтону. Під час відправи співав хор „Дніпро”. Церква була вщерть заповнена людьми.

13 липня невелика українська громада у Спокені, зорганізована в філії Українсько-Американського Клубу стейту Вашингтон, влаштувала в помешканні заступника голови, п. І. Войтечка прийняття для едмонтонських ансамблів. Було присутніх коло двох сот осіб.

Офіційну частину відкрив голова філії п. А. Демусь українською мовою, привітавши гостей і подякувавши їм в імені спокенської української громади за їхню працю в пропагуванні нашої культури. Майстер церемонії письменниця Тетяна Шевчук-Бішов англійською мовою представила керівних осіб обох ансамблів. Промовляли від гостей голова хору „Дніпро” п. Михайло Вуйцік, адвокат Петро Саварин і ін. ро” п. Михайло Вуйцік, адвокат Петро Саварин і ін. Диригентові хору п. Романові Солтикевичеві вручено

букет живих квітів, а ентузіястам хору і балету братам Михайлові і Петрові Вуйцікові, які займають ключові становища в адміністрації хору, передано подарунки. Опісля відбулась перекуса, товариська гутірка та забава з танцями.

Танцювальний Ансамбль „Євшан” із Саскатуну

Від 15 до 17 липня в Міжнародному Амфітеатрі ЕКСПО та в амфітеатрі Альберти виступав танцювальний ансамбль „Євшан” із Саскатуну під мистецьким керівництвом п. Юрія Жеребецького. Цей ансамбль зорганізовано ще 1920 р. і тепер він начисляє 50 членів і ділиться на дві групи: старших і доріст.

У виступах на ЕКСПО взяло участь тридцять п'ять членів ансамблю обох груп. Кожний їх виступ увінчався великим моральним успіхом.

Танцювальний ансамбль „Євшан” — це перший український ансамбль у світі, що виконує танцювальні сцени історичного й побутового змісту, як, наприклад, „Легенда про євшан-зілля” і „Вечір Івана Купала”. Обидві сценки тривають по дві години. У виступах в Амфітеатрі ЕКСПО влучено в програму фрагменти сценки „Євшан-зілля”. Автор цих рядків, однак, вважає, що виступати з такими сценками можна лише перед українською публікою, яка знає історичні перекази та побут свого народу, — перед чужою публікою, натомість, куди ефективніше давати народні танці. Але це малий недолік. Загалом всі виступи були дуже успішні. Шкода, що останній виступ увечері перебив дощ, і танцюристам довелося частину програми виконати на мокрій підлозі.

Ансамбль „Євшан” вже мав багато успішних виступів в Канаді: в Саскатуні, Вінніпегу, Монреалі, Давфінні, Торонто, перед королевою Єлисаветою в Оттаві й Ріджайні, Камборі, Ванкувері й Вікторії. Група виступала на міжнародній виставі ЕКСПО-67, а її чотири танцюристи виграли перше місце на провінційному конкурсі.

Танцювальний ансамбль „Шумка” з Едмонтона

7 і 8 серпня також виступав танцювальний ансамбль „Шумка” з Саскатуни під керівництвом п. Ярослава Вовка, який заступав мистецького керівника п. Симчука, що не міг приїхати на ЕКСПО. Група начисляє 65 членів, але на ЕКСПО прибуло лише тридцять п'ять. Члени ансамблю одягнені в полтавську ношу. Програма була пристосована спеціально для короткого, півгодинного спектаклю.

Ансамбль „Шумка” зорганізовано в 1958 році, і на початку він начисляв шістьнадцять членів. Перший публічний виступ відбувся в Саскатуні 1959 р. Після дальшої підготовки відбувся 1960 р. виступ в Північно-Альбертській Ювілейній Авдиторії. Від того часу ансамбль мав там уже п'ятнадцять виступів.

Ансамбль мав успішні виступи в театрі королеви Єлисавети у Ванкувері, в Південно-Альбертській Ювілейній Авдиторії в Калгарі, у Вінніпегській Арені у Вінніпегу, на українському фестивалі в Давфінні; на

ЕКСПО-67 в Монреалі, в Сентеніял Сентер в Саскатуні, в Цивік Театрі в Гол, Квебек, на Канадійському дні в Парлямент Гіл в Оттаві, на „Союзівці” в Кергонксоні, Н. Й., а в 1969 р. виступав на Міжнародному Фестивалі в Тунісі, в Північній Африці.

Танцювальний ансамбль Павличенка з Саскатуни

12, 13 і 14 серпня виступав ансамбль Павличенка із Саскатуни під керівництвом Люції Павличенко-Сотников, дочки покійного нашого науковця проф. Павличенка. Ця мистецька група відрізняється від попередніх тим, що виступає не лише в полтавських і гуцульських строях, але також в буковинських і закарпатських. Програма була багата, особливо у вечірньому одногодинному виступі 12 серпня. Крім „Гопака” і „Коломийки”, продемонструвало й інші танці, в тому числі буковинські.

Атракцією програми був виступ двох бандуристів, які відіграли дві пісні.

Враження з виступів під кожним оглядом позитивне. Невеликий мінус — брак в оголошеннях на програмках, що ансамбль український. Всюди фігурувала лише назва „Фолкльорний Ансамбль Павличенка”.

Висновки

Усі наші мистецькі групи, які виступали на ЕКСПО, виконали велику роботу, демонструючи дві галузі нашої культури: народне вокальне мистецтво і народний танець, за що належить їм велике признание. Воно належить їм тим більше, бо прийшлося частину коштів подорожі та нічлігу і прохарчування покривати з кишені членів ансамблю. В додатку прийшлося поборювати велику віддачу, бо з Едмонтона до Спокену біля 650 миль, а з Саскатуни — біля 800. Лише наші ансамблі з Ванкуверу, які брали участь в Українському Тижні, були оплачені з каси ЕКСПО-74.

Місцева телевізія передавала деякі виступи хору „Дніпро” і балету „Черемош”. Преса в більшості промовчала виступи, за винятком одного лише часопису, але надруковано там таке, що й купи не тримається. Вранішня газета „Спокесмен Рев'ю” вмістила кореспонденцію, що танцюристи з Саскатуни, Брит. Колумбія, виступали в „барвистих костюмах ‚совет пезенс’”. Керівник групи „Євшан” вислав до видавця газети листа, в якому порадив йому, щоб коли думає висилати своїх кореспондентів на подібні імпрези, перевіряв, чи закінчили вони початкову школу.

А в українській громаді одна „дамочка”, яка страшенно побивалась, що група українців посміла демонструвати в советському павільйоні проти большевицько-московського свавілля, вигадує тепер усякі нісенітниці, мовляв, газети не хотіли вмістити звіт про виступи українських виступів тому, що українці... демонстрували проти совєтів. Буває часом, що людська глупота не має меж.

Анатоль Демусь

КОМУНІСТИ РОЗПАЛЮЮТЬ „МАЛЯРИНІ БУНТИ”

Комуністична партія Індії виступила з гострою критикою програми, яку в тій країні проводить Світова Організація Здоров'я і яка стосується дослідження заходів для боротьби з малярією, що є віддавна лихом Індії.

Індійські „прогресивні” парламентарі заявили, що програма здійснюється в атмосфері засекреченості і при видатній підтримці Америки, зокрема СІАЙЕй. Америка, заявляють критики, має намір вести проти Індії бактеріологічну війну і зруйнувати молоде покоління Індії, вживаючи її для своїх експериментів.

У боротьбі проти „американських імперіялістів”, які висилають Індії харчову, медичну і іншого роду допомогу, комуністи запозичають досвід російських „народників”, які, щоб викликати заворушення в Росії, під час пошестей холери, ширили серед селянства чутки, що лікарі замість протихолерних ін'єкцій, застосовують сироватки з бацилями холери. В тих „холерних бунтах” згинуло немало лікарів-ідеалістів. І так методи, уживані в ХІХ столітті для розпалювання „холерних бунтів” проти царського режиму, ідуть тепер на службу комунізму.

МАРНОТРАТСТВО ДЕРЖАВНИХ ГРОШЕМ

Конгресмен Стівен Сіммс з Ідаго навів різні приклади, як федеральний уряд марнує гроші, зібрані з податковців. Ось деякі з цих численних прикладів:

— Югославський маршал Тіто одержав від Уряду США в дарунок 2 мільони доларів на купно люксової яхти.

— Машину для виготовлення „потейто чіп” вартістю 37.000 дол. подаровано марокканському урядові.

— 6.000 дол. витрачено на дослідження сексуального життя польських двостатевих жаб.

— 20.000 дол. пожертвувано на вивчення кров'яних груп польських свиней.

— 25.000 дол. передано на дослідження біологічного ритму деяких порід риб в Індії.

— 70.000 дол. витрачено на дослідження австралійських муравлів.

Високооплачувані бюрократи, що укладають ці „важливі” проекти, потребують час від часу відпруження. І тому для них на Алясці за гроші податковців збудовано люксовий „будинок відпочинку”, утримання якого щороку коштує понад 100.000 дол. „Ефективний спосіб облегшити тягар податковців і стримати темпи інфляції, — заявив конгресмен Сіммс. — скасувати непотрібні федеральні агенції і гостро обмежити число бюрократів-паразитів”.

ПРИГАДКА ДЛЯ ЛЮБИТЕЛІВ КАВИ

Кава, найбільш популярний у світі напій, колись уживалася лише з особистого дозволу Папи. Причиною цього було те, що привозили каву з мусульманської Африки, де її широко споживали замість аль-

когольних напоїв. Тому, коли європейські купці привезли її до Європи в ХVІ столітті, вона зустріла гостру опозицію збоку клерикальних кіл.

Священики у Франції, Німеччині та Італії перестегали свою паству проти уживання цього „логанського напою”. Вони аргументували це тим, що коли Магомет заборонив своїм послідовникам пити вино, горілку і пиво, то тим самим призвичаїв їх до вживання їх заміники — кави, „пекельного напою”. У день Страшного Суду, погрожував німецький теолог Герман фон Дорфлінг, „обличчя тих людей, які п'ють каву, стануть такими ж чорними, як сама кава”.

У диспуті довкола кави взяв участь Папа Климент VIII (1592-1605). Відомий учений і дипломат, він випив горнятко кави, перше як висловив свою думку. „Чому, — сказав він, — цей чудовий диявольський напій можуть уживати лише невірні? Ми обдуримо сатану, освятивши цей напій і зробивши його християнським напоєм”.

Опінія Папи переважила в тому диспуті і переконала більшість європейців у тому, що вони можуть споживати каву, не наражаючи свої душі на загрозу.

ЩО НАЙБІЛЬШЕ ЦІКАВИТЬ ЛІБЕРАЛЬНУ ПРЕСУ

Цікавим свідченням, як кореспонденти американських газет в період інфляції, що є ворогом число 1 Америки, беруть до серця інтереси народу, можуть служити такі дані: 16 вересня на пресовій конференції в Білому Домі з 21 питання, поставленого президентові Фордові, 17 стосувалися уласкавлення Р. Ніксона. З того виходить, що кореспонденти, які ставили ці питання, менше турбуються „загоєнням ран”, спричинених Вотергейтом, як інтересами пересічного американця, що найбільше терпить від інфляції.

ТРОХИ ГУМОРУ

*
Усе, що відоме про негідників, — дрібниці порівняно з тим, що про них невідоме.

*
Адам — єдина людина, яка не може сказати: „Ми, здається, десь уже зустрічалися”.

*
— Місце, на якому ми стоїмо, кілька тисяч років тому було морським дном.

— Так, ви маєте рацію. Тут ще зовсім мокро.

*
У залі бракувало місць, і тим, хто спізнився, довелося сидати в президію.

*
— Я купив авто, щоб побачити світ.

— Чудово, тільки який: цей чи той?

*
— Панове, я загубив доляра. Якщо ви його знайдете, то поверніть мені, а якщо не знайдете — можете залишити собі.

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА ЩАДІТЬ УЖЕ СЬОГОДНІ!

**УКРАЇНСЬКА
ЩАДНИЧО - ПОЗИЧКОВА СПІЛКА „ПЕВНІСТЬ”
у Чікаго**

платить чвертьрічно високі відсотки від ощадностей,
а саме: $5\frac{1}{4}\%$ від звичайних щадничих конт,
 $6\frac{1}{4}\%$ до 7% від щадничих сертифікатів
у річному відношенні.

Кожне щадничеkonto забезпечене Федеральною Урядовою Агенцією F. S. L. I. C. до суми
20,000.00 доларів.

Спілка уділяє позики на купно домів (моргеджі), приймає рахунки за газ, електрику, теле-
фон і воду, видає чеки, грошові перекази (моні ордери) та подорожні чеки.

Користайте з вогнетривалих скриньок за низькою оплатою для переховування документів
чи інших вартісних речей!

Спілка оплачує кошти поштової пересилки, тому

ЩАДІТЬ ЧАС!

КОРИСТАЙТЕ З ПОШТОВИХ ПОСЛУГ!

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАС З ДОВІР'ЯМ У ВСІХ ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ!

Години праці:

Понеділок 9-3 по полудні
Вівторок 9-3 і 6-8 вечером
Середа — закрито

Четвер 9-3 по полудні
П'ятниця 11-8 вечером
Субота 9-1 по полудні

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

932-36 N. Western Ave.

Chicago, Ill. 60622

Tel.: (312) 772-4500

**Стейтова Кредитова Кооператива
„БУДУЧНІСТЬ”
у Детройті**

СЛУЖИТЬ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВИГІДНИМ КРЕДИТОМ. НИЗЬКОВІДСОТКОВІ ПОЗИКИ НА АВТА, ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІЇ, ШПИТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИКИ (КРІМ МОРТГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО 10,000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧКОВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ $5\frac{1}{4}\%$ ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безкоштовне життєве забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

4641 Martin Ave.
Detroit, Mi. 48210
Tel. 843-5411

3011 Caniff
Hamtramck, Mi. 48212

**ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.
Майно кожного вкладчика чи позичковця забезпечене.

Приймає ощадності і платить $5\frac{1}{2}\%$ дивіденди.
Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення до 2,000 дол.

Адреса:

**SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION**

301 Palisade Ave.
Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

U. S. POSTAL SERVICE

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION—Act of August 12, 1970; Section 3685.

1. Title publication: VISNYK — THE HERALD. 2. Date of filing, Sept. 18, 1974. 3. Frequency of issue, Monthly, exc. July and August when Bi-monthly, not Monthly. 4. Location of known office of publication (Street, city, country, state, zip code): 315 East 10th Street, New York, N. Y. 10009. 5. Location of the Headquarters or General Business Office of the publishers (Not printers) 315 East 10th Street, New York, N. Y. 10009. Names and addresses of publisher, editor, and managing editor. Publisher (Name and address) Organization for the Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc., New York. Editor, name and address: Vyacheslaw Davydenko, 315 East 10th Street, New York, N. Y. 10009. Manager Editor (Name and address): Iwan Wowczuk, 315 East 10th Street, New York, N. Y. 10009.

7. Owner (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owner must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given). Name, Organization for the Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc. (No Stock Holders). Address: 315 East 10th Street, New York, N. Y. 10009. Iwan Wowczuk — President (Principal Officers) 315 East 10th Street, N. Y. C.

8. Known bondholders, Mortgagees, and security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgagees or other securities (If there are none, so state). Name, address: none.

9. For optional completion by publishers mailing at the regular rates (Section 132.121, Postal Service Manual). 39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates".

In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in

Item 1 at the reduced postage rates presently by 39 U. S. C. 3626. (Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) Iwan Wowczuk — President.

10. For completion by nonprofit organizations authorized to mail at special rates (Section 132.122, Postal Manual). The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes. X Have not changed during preceding 12 months. Have changed during preceding 12 months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement).

11. Extent and nature of circulation.

A. Total no copies printed (Net Press Run) Average no. copies each issue during preceding 12 months 17,600. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,600. B. Paid circulation. 1. Sales thru dealers and carriers, street vendors and counter sales 275. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 25. 2. Mail subscriptions. Average no: copies each issue during preceding 12 months 16,665. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,515. C. Total paid circulation. Average no. copies each issue during preceding 12 months 16,940. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,540. D. Free distribution by mail, carrier or other means. 1. Samples, complimentary, and other free Copies. Average no. copies each issue during preceding 12 months 385. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 35. 2. Copies distributed to news agents, but not sold none. E. total distribution (Sum of C and D). Average no. copies each issue during 12 months 17,325. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,555. F. Office use, left-over, unaccounted, spoiled after printing. Average no. copies ea. issue during preceding 12 months 275. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 25. G. Total (Sum of E & F — should equal net press run shown in A). Average no. copies each issue during preceding 12 months 17,600. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,600.

I certify that the statements made by me above are correct and complete. (Signature of editor, publisher, business manager, or owner): Iwan Wowczuk.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”

І МІСЯЧНИК

„Визвольний Шлях”

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly. Second class postage paid at General Post Office, New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station, New York, N. Y. 10003